

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА ЕЛЕКТРОННОТО УПРАВЛЕНИЕ

ОТЧЕТ ЗА СЪСТОЯНИЕТО
И ГОДИШЕН ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ И ОБНОВЯВАНЕ
НА ИНФОРМАЦИОННИТЕ РЕСУРСИ В АДМИНИСТРАЦИЯТА
И ИНФОРМАЦИОННИТЕ РЕСУРСИ
НА ЕДИННАТА ЕЛЕКТРОННА СЪОБЩИТЕЛНА МРЕЖА
НА ДЪРЖАВНАТА АДМИНИСТРАЦИЯ
И ЗА НУЖДИТЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СИГУРНОСТ

март 2025 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

СЪКРАЩЕНИЯ.....	4
I. ВЪВЕДЕНИЕ.....	6
II. СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА ЗА РАЗВИТИЕ НА ИНФОРМАЦИОННИТЕ РЕСУРСИ	7
1. АКТУАЛИЗИРАН НАЦИОНАЛЕН СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТ „ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА БЪЛГАРИЯ ЗА ПЕРИОДА 2024 – 2030 Г.“	8
2. АКТУАЛИЗИРАНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЕЛЕКТРОННОТО УПРАВЛЕНИЕ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 2019 – 2025 Г.	8
3. ЕДИННА ПОЛИТИКА ЗА ИНФОРМАЦИОННИТЕ РЕСУРСИ	8
4. АРХИТЕКТУРА НА ЕЛЕКТРОННОТО УПРАВЛЕНИЕ	9
5. ОСНОВНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА ИНФОРМАЦИОННИТЕ РЕСУРСИ	9
6. РЕФЕРЕНТНА АРХИТЕКТУРА ЗА ОПЕРАТИВНА СЪВМЕСТИМОСТ	9
III. СЪСТОЯНИЕ НА ИНФОРМАЦИОННИТЕ РЕСУРСИ В АДМИНИСТРАЦИЯТА.....	10
1. ОБЕЗПЕЧЕНОСТ НА АДМИНИСТРАЦИИТЕ С ХАРДУЕР	10
2. ОБЕЗПЕЧЕНОСТ НА АДМИНИСТРАЦИИТЕ СЪС СОФТУЕР И ЛИЦЕНЗИ	13
2.1. Анализ на лицензите за Microsoft Windows, отчетени от администрациите в ИИСДА, РИР и СУЛДА.....	14
2.2. Анализ на лицензите за MS Office, отчетени от администрациите в ИИСДА, РИР и СУЛДА.	17
3. ИНФОРМАЦИОННИ СИСТЕМИ.....	19
3.1. Хоризонтални системи на електронното управление	19
3.2. Централизовани системи за е-управление	25
3.3. Информационни системи в администрациите.....	27
4. ЕЛЕКТРОННА ИДЕНТИФИКАЦИЯ	28
4.1 Електронна идентификация за нуждите на заявяване на ЕАУ.....	28
4.1.1. По реда на Закона за електронната идентификация (ЗЕИ).	28
4.1.2. Със средства за електронна идентификация с ниво на осигуреност „високо“, издадено в рамките на удостоверителна услуга за електронна идентификация с национално покритие, вписана в Доверителния списък, воден от Комисията за регулиране на съобщенията по чл. 22 от Регламент (ЕС) № 910/ 2014.....	28
4.1.3. С други средства за електронна идентификация	29
4.2 Трансгранична електронна идентификация	30
5. РЕГИСТРИ, ПОДДЪРЖАНИ ОТ АДМИНИСТРАЦИИТЕ	31
6. СПОДЕЛЕНИ ИНФОРМАЦИОННИ РЕСУРСИ	32
6.1 Държавен хибриден частен облак (ДХЧО)	33
6.2 Единна електронна съобщителна мрежа (ЕЕСМ).....	35
6.3 Хранилище за данни на е-управление.....	36
7. ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ЕЛЕКТРОННИ АДМИНИСТРАТИВНИ УСЛУГИ	37
7.1 Състояние на електронните административни услуги	37
7.2 Осигуряване на институционална идентичност и достъпност на уебсайтовете	39
8. СИСТЕМНА ИНТЕГРАЦИЯ.....	40
IV. УКРЕПВАНЕ НА МРЕЖОВАТА И ИНФОРМАЦИОННА СИГУРНОСТ.....	45
1. Състояние на мрежовата и информационна сигурност	45
2. Мерки за повишаване нивото на мрежовата и информационната сигурност	47
2.1 Нормативна уредба	47
2.2 Национален координационен център (НКЦ)	47
2.3 Национален екип за реакция на инциденти в компютърната сигурност	48
2.4 Повишаване на осведомеността и компетентностите.....	49
V. ЧОВЕШКИ РЕСУРС В ИКТ.....	50

VI. КОНТРОЛ НА ИНФОРМАЦИОННИТЕ РЕСУРСИ.....	51
1. <i>Контрол в рамките на бюджетния процес на разходите за е-управление и ИКТ</i>	<i>51</i>
2. <i>Контрол в процеса на утвърждаване на проектни предложения/дейности</i>	<i>54</i>
3. <i>Контрол за спазване на задължителните изисквания при изготвяне на технически спецификации.....</i>	<i>56</i>
4. <i>Контрол по спазване на изискванията на ЗЕУ, във връзка с осъществяване на административнонаказателната дейност на МЕРУ.....</i>	<i>57</i>
VII. СЪЩЕСТВУВАЩИ ОГРАНИЧЕНИЯ ПРИ ИЗТОЧНИЦИТЕ НА ИНФОРМАЦИЯ.....	57
1. <i>Интегрирана информационна система на държавната администрация.....</i>	<i>57</i>
2. <i>Регистър на информационните ресурси (РИР)</i>	<i>57</i>
VIII. ГОДИШЕН ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ И ОБНОВЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИОННИТЕ РЕСУРСИ В АДМИНИСТРАЦИЯТА И ИНФОРМАЦИОННИТЕ РЕСУРСИ НА ЕДИННАТА ЕЛЕКТРОННА СЪОБЩИТЕЛНА МРЕЖА НА ДЪРЖАВНАТА АДМИНИСТРАЦИЯ И ЗА НУЖДИТЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СИГУРНОСТ	58
IX. ИЗВОДИ.....	59
X. ЗАКЛЮЧЕНИЕ	61

СЪКРАЩЕНИЯ

ENISA	Агенция на Европейския съюз за киберсигурност
SSO	Single sign on
АИС	Автоматизирана информационна система
АУАН	Акт за установяване на административно нарушение
ВЕАУ	Вътрешни електронни административни услуги
ГКПП	Граничен контролно-пропускателен пункт
ДХЧО	Държавен хибриден частен облак
МЕУ	Министерство на електронното управление“
ЕАУ	Електронни административни услуги
ЕЕСМ	Единна електронна съобщителна мрежа
ЕРИКС	Екипи за реагиране при инциденти с компютърната сигурност
ЕПИР	Единна политика за информационните ресурси на електронното управление на Република България
Е-управление	Електронно управление
ЗАНН	Закон за административните нарушения и наказания
ЗЕИ	Закон за електронната идентификация (ЗЕИ)
ЗЕУ	Закон за електронното управление
ЗКС	Закон за киберсигурност
ЗМДТ	Закон за местните данъци и такси
ИИСДА	Интегрирана информационна система на държавната администрация (Административен регистър, данните от отчетите за административното обслужване и за състоянието на държавната администрация)
ИКТ	Информационни и комуникационни технологии
ИР	Информационни ресурси
ИСБК	Информационна система за извършване на предварителен, текущ и последващ контрол по целесъобразност в областта на електронното управление и използването на информационните и комуникационните Технологии
ИТ	Информационни технологии
КЕП	Квалифициран електронен подпис
КПК	Комисия за противодействие на корупцията
МИС	Мрежова и информационна сигурност
МС	Министерския съвет
НАП	Националната агенция за приходите
НЕРИКС	Национален екип за реагиране при инциденти с компютърната сигурност
НМИМС	Наредба за минималните изисквания за мрежова и информационна Сигурност
НКЦ	Национален координационен център
НОИ	Национален осигурителен институт
НОИИСРЕАУ	Наредба за общите изисквания към информационните системи, регистрите и електронните административни услуги
ОА	Областна администрация
ПЕУ	Портал за електронно управление
ПИК	Персонални идентификационни кодове
РМС	Решение на Министерския съвет

<i>РИР</i>	<i>Регистър на информационните ресурси</i>
<i>СЕОС</i>	<i>Среда за електронен обмен на съобщения</i>
<i>СОСП</i>	<i>Съобщителен обект със специално предназначение</i>
<i>ССЕВ</i>	<i>Система за сигурно електронно връчване</i>
<i>СУЛДА</i>	<i>Списък за управление на лицензите в държавната администрация</i>
<i>ЦВПОС</i>	<i>Централен виртуален ПОС терминал</i>

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Цифровите решения в услуга на гражданите и подобряването на бизнес средата са ключови европейски и национални приоритети. Въвеждането на технологични иновации и усъвършенстването на информационните системи са от съществено значение за повишаването на ефективността и прозрачността на административните процеси, както и за укрепването на националната сигурност. Необходимостта от ускоряването на цифровата трансформация и подобряване на свързаността през последните години, предизвика бързи промени в технологиите. В отговор на нарастващите изисквания през 2024 г., администрациите продължават да разширяват и оптимизират своите услуги, следвайки стабилен път към по-напреднало електронно управление. Развитието на цифровата инфраструктура и подобряването на електронните услуги не само улесняват гражданите и бизнеса в тяхното ежедневие, но и допринасят за по-бързата и ефикасна комуникация между различните нива на управление.

Същевременно ускоряването на цифровата трансформация следва да се осъществява при минимизиране на рисковете и оптимизиране на разходите, което поражда и редица предизвикателства.

В настоящия отчет са представени стратегическата рамка за развитие на информационните ресурси (ИР), състоянието на ИР в администрацията, състоянието на средата, в която те функционират, представени са резултатите от основните дейности при контрола на ИР, идентифицирани са предизвикателства и са очертани конкретни цели за устойчиво развитие, които да бъдат постигнати в следващия планов период.

Данните в отчета подчертават ясно, че ИР на електронното управление следва да се развиват като информационна и технологична екосистема, която да се характеризира с балансираност, самостоятелност, разширяемост и устойчивост. Планирането и изпълнението на стратегически инициативи, които целят не само поддържането, но и непрекъснатото обновяване и разширяване на ИР са от особена важност. Чрез изложените стратегически насоки и предложения за действие, отчетът служи като основа за вземане на информирани управленски решения и формиране на политики, насочени към модернизацията на административните процеси и повишаване на киберсигурността.

През отчетната 2024 г. са направени изменения и допълнения в нормативната рамка на електронното управление. В съответствие с измененията и допълненията в Закона за електронното управление (ЗЕУ), включващи изисквания към структурата и функционалностите на електронните регистри на административните органи, одита на системата за сигурно електронно връчване, реда за заявяване и използване на регистър чрез системата за централизирано изграждане на регистри, стандартите и реда за използване на споделените ресурси на електронното управление, както и други съществени изменения, през септември 2024 г. се прие Постановление на Министерския съвет за изменение и допълнение на Наредбата за общите изисквания към информационните системи, регистрите и електронните административни услуги (НОИИСРЕАУ или Наредбата). С промените в Наредбата се прецизира уредбата в областта на контрола в бюджетния процес, сроковете и указанията по бюджетните прогнози и процедури, като отделно се създава и опростена техническа спецификация за утвърждаване по чл. 58а от ЗЕУ, във връзка със задължението на администрациите за адаптиране на информационните им системи за работа с евро.

Развитието на процесите на цифрова трансформация и новата реалност за България, свързана с въвеждането на еврото, налагат администрациите да актуализират използваните в дейността си решения в областта на информационни и комуникационни технологии (ИКТ). Ключовите срокове и етапи по изпълнението на тази задача се реализират през 2025 г.

Настоящият отчет разглежда текущото състояние и очертава годишен план за

развитие и обновяване на информационните ресурси в администрацията и информационните ресурси на Единната електронна съобщителна мрежа на държавната администрация, както и нуждите на националната сигурност за периода от 1 януари до 31 декември 2024 г.

II. СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА ЗА РАЗВИТИЕ НА ИНФОРМАЦИОННИТЕ РЕСУРСИ

За осъществяване на цялостна координация, сътрудничество и консултация при разработването, провеждането, мониторинга и оценката на държавната политика в областта на цифровата трансформация в Република България, с Постановление № 60 от 19 април 2023 г. за изменение на Постановление № 38 на Министерския съвет от 29 март 2022 г., е създаден Съвет по цифровото десетилетие. Председател на съвета е министърът на електронното управление. Съветът провежда държавната политика във взаимодействие с други органи на изпълнителната власт. Основната му цел е да гарантира ефективното и качествено участие на България в разработването, изпълнението и отчитането на мерките и дейностите, свързани с Европейската политическа програма „Цифрово десетилетие“ до 2030 г. Програмата определя пътя за цифрова трансформация на европейските икономики и общества и поставя конкретни цифрови цели за изпълнение до 2030 г. Една от основните области е цифровизация на обществените услуги, в която се цели гарантиране на възможността за онлайн участие на всеки в демократичния живот. Достъпността в надеждна и сигурна онлайн среда до обществените услуги, до услугите в сферата на здравеопазването и социалните грижи за всички, изисква приобщаващи, ефикасни, оперативно съвместими и персонализирани услуги и инструменти с високи стандарти за сигурност и неприкосновеност на личния живот.

За постигане на общностните цели на цифровото десетилетие заложи в Европейската политическа програма „Цифрово десетилетие“ до 2030 г. се изготви Национална пътна карта за цифрова трансформация, като същата е приложение към актуализирания стратегически документ „Цифрова трансформация на България за периода 2024-2030 г.“, приет през април 2024 г.

Визията и инициативите на европейско ниво определят подход към „икономика на данни“, който цели да увеличи търсенето и използването на цифрови данни и базираните на тях услуги, продукти и процеси в рамките на Единния европейски пазар. Съгласно Европейската стратегия за данните се предвижда създаването на Единно европейско пространство на данните и прилагането на нови модели за събиране, обработка, използване и преизползване, съхранение и сигурност на данните.

В изпълнение на проект BG16RFPR002-2.010-0001 „Изграждане на стратегическа, организационна и техническа рамка за управление и за оперативна съвместимост на данните (d1)“ по Приоритет 2 „Цифрова трансформация на публичния сектор“ на Програма „Научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация“ (ПНИИДИТ) 2021-2027 г. (<https://egov.government.bg/wps/portal/ministry-meu/home/programs.projects/priority2/priority2-d1>), през юли 2024 г. са първоначално идентифицирани и избрани 9 целеви сектора с потенциал за пространства от данни: води, транспорт, регионално развитие, здравеопазване, земеделие, образование, туризъм, околна среда и енергетика и две пилотни пространства от данни: здравеопазване и умни градове. Предвидено е извършване на подробен комплексен анализ на търсенето и предлагането на идентифицираните сектори, за да бъдат установени степента им на готовност/зрялост, както и да се установи дали съществуват значителни пречки за изграждане на пространства от данни в тях.

1. Актуализиран Национален стратегически документ „Цифрова трансформация на България за периода 2024 – 2030 г.“

С Решение № 264 на Министерския съвет от 4 април 2024 г. са приети Актуализираният Национален стратегически документ „Цифрова трансформация на България за периода 2024 – 2030 г.“ и приложенията към него: Анализ на състоянието на цифровата трансформация и Национална пътна карта за цифрова трансформация до 2030 г.¹ Националната пътна карта отразява стратегическата визия на страната ни за цифровата трансформация, определя равнището на националните цели в четирите основни области: цифрови умения, цифрови инфраструктури, цифровизация на предприятията и цифровизация на обществените услуги, като допълнително са изведени още две значими теми – данните като ключов ресурс за икономиката и обществото и киберсигурността.

2. Актуализирана Стратегия за развитие на електронното управление в Република България 2019 – 2025 г.

Актуализираната Стратегия за развитие на електронното управление в Република България 2019 – 2025 г. (приета с Решение № 298 на Министерския съвет от 2 април 2021 г.) очертава визията за постигане на необратима цифрова трансформация в публичния сектор с хоризонт 2025 г., което включва трансформация на модела за предоставяне на електронни административни услуги (ЕАУ), ориентирани към потребителя; цифрова трансформация, основана на данни; изграждане на модерна цифрова администрация, включително внедряване на онлайн инструменти за гражданско участие; високо ниво на мрежова и информационна сигурност; високо качество на поддръжка на споделените ресурси на електронното управление.

3. Единна политика за информационните ресурси

Единната политика за информационните ресурси обединява и стандартизира управлението на информационните ресурси във всички администрации, като чрез централизация и оптимизация на ИТ ресурсите и инфраструктурата значително се намаляват разходите за развитието и поддръжката им и се повишава тяхната ефективност.

С Решение № 296 на Министерския съвет от 2 април 2021 г. е приета Единна политика за информационните ресурси на електронното управление на Република България (ЕПИР), разработена на основание чл. 7в, т. 5 от Закона за електронното управление (ЗЕУ). Документът описва принципи, общи насоки, мерки и действия за разработването на единна политика за развитие на ИР, като информационна и технологична екосистема, която да се характеризира с балансираност, самостоятелност, разширяемост и устойчивост.

Изключителната динамика в развитието на ИКТ, институционализирането на политиката за електронно управление, информационни технологии и информационно общество, както и напредъкът по приоритетите и инициативите за цифрова трансформация в международен план, налагат разработването на политика за развитие на информационните ресурси, която да бъде съобразена и с предизвикателствата, очертани от текущото състояние на ИР в държавната администрация. Това налага ЕПИР да бъде допълнена със съответните правила, стандарти и процедури за развитие и управление на ИР, като за прилагането ѝ да бъдат разработени методически указания към администрациите.

В тази връзка, като част от Програмата за управление на Република България юни 2023 г. – декември 2024 г., се изготви проект на актуализирана политиката за развитие на

¹ <https://egov.government.bg/wps/portal/ministry-meu/strategies-policies/digital.transformation/itis-national-strategic-documents/national.strategic.document.digital.transformation>

информационните ресурси, която включва и политика за развитие и поддръжка на споделените ресурси на електронното управление. В изготвения документ е заложен нов подход към развитие и поддържане на ИР за ускоряване на процесите по цифрова трансформация на администрацията и подобряване качеството на предоставяните услуги чрез целесъобразно разходване на средства и прилагане на единни централизирани подходи за изграждане на информационната инфраструктура. Приемането на документа е блокирано на политическо ниво извън МЕУ, поради което новата Единна политика за информационните ресурси не е приета. Приемането на същата е включена отново като част от Програмата за управление на Република България за периода 2025 – 2029 г.

4. Архитектура на електронното управление

Архитектурата на електронното управление в Република България (одобрена през 2019 г.) определя елементите на електронното управление от функционална, системна и технологична гледна точка. По отношение на ИР реализацията на Архитектурата прилага единния модел за заявяване, заплащане и предоставяне на електронни административни услуги, както и изграждане и развитие на споделени информационни ресурси и предоставянето им за децентрализирано управление и използване. Архитектурата налага преход от фрагментирани и затворени към цялостни и технологично независими решения и поэтапна промяна на модела на съхранение на данните от децентрализиран към централизиран такъв.

Настъпилите значителни промени в периода след 2019 г. в институционалната, правната и стратегическата рамка в областта на електронното управление и цифровата трансформация на публичния сектор, както и развитието на информационните системи и споделените ресурси на ЕУ и реализирани мерки и проекти, налагат актуализирането и развитието на Архитектурата, особено в частта мрежова и информационна сигурност.

5. Основни източници на информация за състоянието на информационните ресурси

За целите на този отчет, освен наличните данни за функционирането на хоризонталните и централизирани системи на електронното управление, е използвана информация и от Интегрираната информационна система на държавната администрация (ИИСДА) и Регистъра на информационните ресурси (РИР).

Интегрираната информационна система на държавната администрация предоставя стандартизирана информация, която е проследима във времето, лесно модифицируема и в съответствие с провежданите политики и промените в нормативната уредба. ИИСДА е единен източник на информация за ръководителите на администрации, организацията на работа, предоставяните административни услуги, човешките ресурси и състоянието на държавната администрация.

Регистърът на информационните ресурси се води и поддържа от министъра на електронното управление съгласно ЗЕУ и съдържа информация за информационните ресурси, с които разполагат административните органи, с изключение на тези, чието предназначение е за работа и съхранение на класифицирана информация. В РИР се въвеждат информационните ресурси на Единната електронна съобщителна мрежа (ЕЕСМ) на държавната администрация и за нуждите на националната сигурност. Администрациите подават в РИР и годишните си планове за обновяване на ИР.

Регистърът се поддържа като електронна информационна система, в която служители, определени от административния орган, вписват информацията. Служителите отговарят за достоверността на въвежданата информация, както и за навременното ѝ въвеждане.

6. Референтна архитектура за оперативна съвместимост

Референтната архитектура за оперативна съвместимост (РАОС) е разработена в съответствие с Европейската референтна архитектура, Европейската рамка за оперативна съвместимост, както и Българската рамка за оперативна съвместимост. Проектът за разработката на Българската рамка за оперативна съвместимост е от национално значение, тъй като изграждането и развитието на оперативно съвместими информационни системи в администрациите, следва да бъде в съответствие с РАОС. Чрез Референтната архитектура и Националната рамка за оперативна съвместимост се цели създаването на координирана и ефективна система за електронно управление, която да улесни комуникацията и взаимодействието между различните административни структури, бизнеса и гражданите, чрез налагане на стандартизирано описание на информационни обекти, шаблони на споразумения за ниво на обслужване в администрациите и други. За постигане на целите и резултатите са необходими нормативни изменения.

На Националния портал за оперативна съвместимост <https://ros.egov.bg> е публикувана информация в помощ на администрациите и ИТ сектора в сферата на оперативната съвместимост.

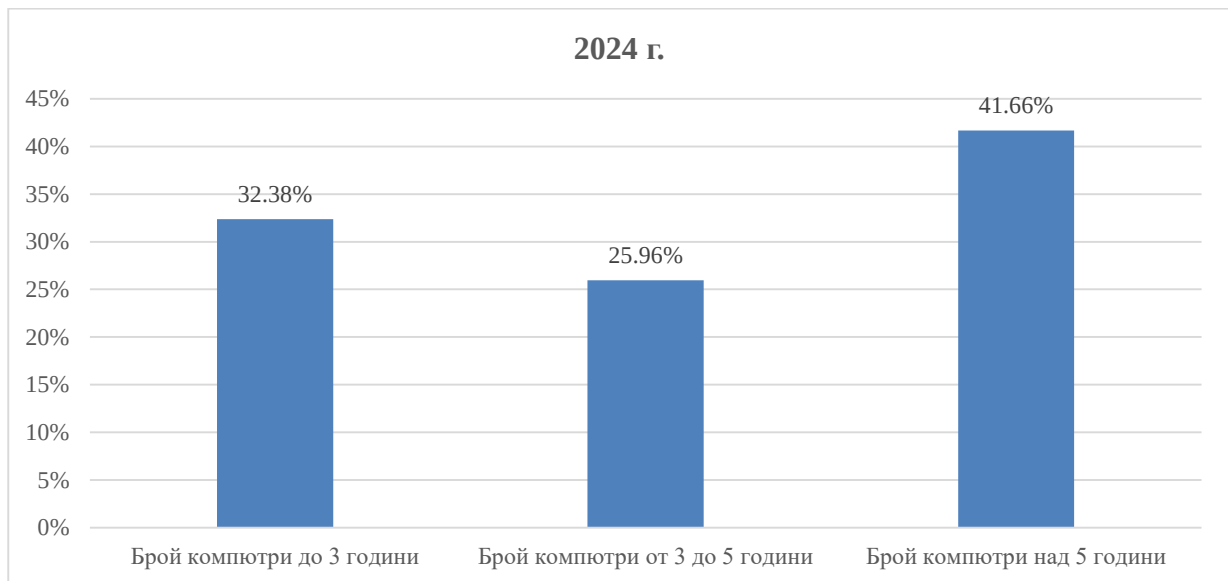
III. СЪСТОЯНИЕ НА ИНФОРМАЦИОННИТЕ РЕСУРСИ В АДМИНИСТРАЦИЯТА

Съгласно чл. 55, ал. 1 от Наредбата за общите изисквания към информационните системи, регистрите и електронните административни услуги, информационни ресурси са хардуер (в т.ч. сървъри, настолни и мобилни компютри и устройства), мрежово оборудване, софтуер и софтуерни лицензи.

1. Обезпеченост на администрациите с хардуер

Към 31 декември 2024 г. по данни в ИИСДА администрациите разполагат със 124 644 бр. работни станции, (спрямо 125 857 бр. към 31 декември 2023 г.), като от тях 63,42% са в централната администрация и 29,44% – в териториалната администрация, а 7,14% са в администрации на отчет пред Народното събрание. Данните показват, че почти половината от работните станции в администрациите са на възраст над 5 години, като е отчетено минимално намаление на броя им спрямо предходната година. Това създава сериозни рискове пред ефективността на администрацията, както и затруднява работните процеси и работата с информационни системи. Административните органи следва да планират ресурс за поетапното обновяване на работните станции след пълната им амортизация и извеждане от експлоатация. Приоритетни действия следва да бъдат предприети спрямо работни станции, които са на възраст над 5 г. и не удовлетворяват изискванията за сигурност.

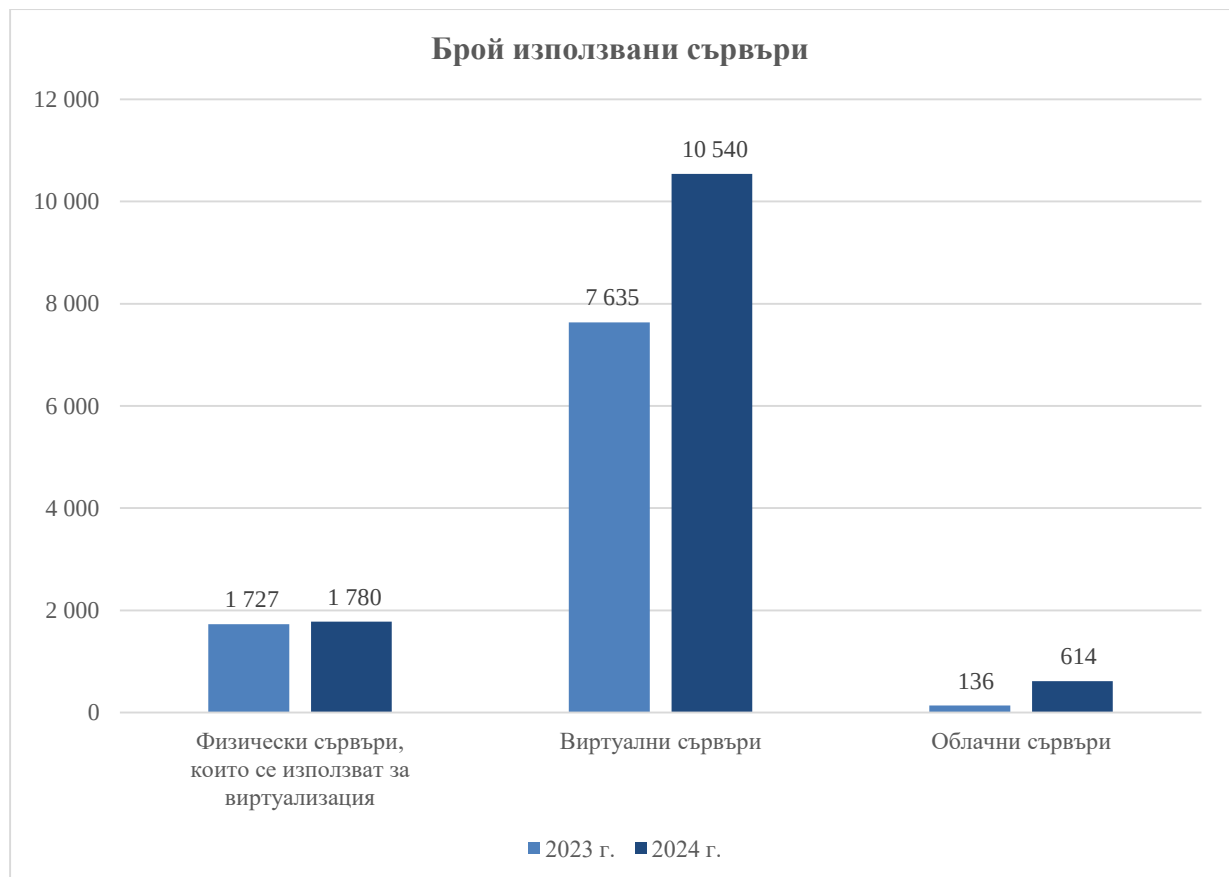
Необходимо е да се отбележи, че не е налична информация относно реалния брой на използваните в администрацията работни станции и каква част от тези 124 644 бр. са на складова наличност, която подлежи на брак.

Източник: Администрация на Министерския съвет, ИИСДА

Фигура 1: Разпределение на работните станции по година на придобиване

През 2024 г. общият брой на използваните сървъри, в т.ч. и в Държавния хибриден частен облак (ДХЧО), е 12 934, като броят на физическите сървъри, които се използват за виртуализация е 1 780, броят виртуални сървъри е 10 540 и броят облачни сървъри е 614.

Източник: Администрация на Министерския съвет, ИИСДА

Фигура 2: Брой използвани сървъри

Значително повишение се наблюдава в използването както на облачни, така и на виртуални сървъри.

За осигуряване на безпроблемна работа на сървърите е необходимо те да бъдат разположени в сървърни помещения, осигуряващи условия, които гарантират надежност, сигурност и максимална производителност. По данни на администрациите в ИИСДА за 2024 г. следва да се има предвид, че:

- Общият брой сгради, в които има разположени сървърни помещения, използвани от администрацията е 1 054 бр.;
- Общият брой сървърни помещения във всички сгради (локации) е 1 181 бр.;
- Общият брой сървърни помещения във всички сгради (локации), в които има осигурено непрекъснато токозахранване с UPS е 1 082 бр.;
- Общият брой сървърни помещения във всички сгради (локации), в които има осигурено аварийно токозахранване от дизел-генератор е 261 бр.;
- Общият брой сървърни помещения във всички сгради (локации), в които има осигурена климатизация (охлаждане) в режим 24/7 е 900 бр.

Разпределението на видовете активи, въведени в РИР, е представено в Таблица 1:

Вид актив	Брой		Стойност, в лева.	
	2023	2024	2023	2024
Запаметяващи устройства	509	221	1 933 549	2 934 218
Поддържащи системи	1 906	560	8 071 737	1 600 053
Мрежово оборудване	6 927	973	38 165 350	4 816 550
Периферни устройства	52 649	19 149	135 312 164	7 058 637
Физически сървър	1 480	438	57 099 931	15 602 404
Сървърен/комуникационен шкаф	560	71	8 109 574	44 738
Система за съхранение	191	35	14 860 429	642 349

Източник: Министерство на електронното управление, РИР
Таблица 1: Въведени активи в РИР през 2024 г.

Предоставената информация показва значителни промени в броя на активите в РИР през разглеждания период. Наблюдава се голям спад в броя на въведените активи в РИР през 2024 г., което може да се дължи на намаляване на потребностите от ново оборудване, консолидация на ресурси и преминаване към нови технологии.

Подобно намаление се наблюдава и при „Системите за съхранение“ – с 81,68%. Значително е намалението в броя на физическите сървъри – 70,41% и на запаметяващите устройства – 56,58%, което може да е в резултат на прилагането на ефективни методи за съхранение.

Продължава тенденцията при работните станции, сървърите и мрежовото оборудване да се наблюдава голямо разнообразие от производители, което е предпоставка за създаване на рискове, свързани с увеличаване на разходите за поддръжка. С допълването на ЕПИР със съответните правила за развитие и управление на ИР, по отношение на вида и типа хардуер, който трябва да се използва за изпълнение на еднакви функции и дейности в различните администрации, този риск може да бъде преодолян.

2. Обезпеченост на администрациите със софтуер и лицензи

Според данните от РИР в администрациите се използват различни по вид системи за управление на бази данни. Поради липса на задължително поле за посочване на предназначение на софтуера, не може да бъде извлечена справка, която да даде пълни данни за използваните системи за управление на база данни (СУБД) в администрацията.

От инсталираните в администрациите сървъри за електронна поща и календар, осигуряващи лесно администриране и превенция срещу загубата на данни, преобладават различни версии на MS Windows Server и MS Exchange Server.

По данни в ИИСДА 5,4% от операционните системи на работни станции са с остарели версии, които вече не се поддържат от основния доставчик, като се наблюдава почти двойно понижение в сравнение с миналия отчетен период. Въпреки предприетите мерки от администрациите, ползването на версии на софтуер извън поддръжка, представлява сериозен риск за информационната сигурност.

По отношение на антивирусните решения, според данни от ИИСДА, най-често използваното решение сред администрациите остава софтуерът за дигитална и интернет сигурност на ESET. Въпреки това, се отчита спад от близо 15% в сравнение с 2023 г. Категорията „Друг софтуер/решение“ отбелязва значителен ръст от почти 23% през 2024 г., което показва нарастващата популярност на алтернативни решения за киберсигурност извън традиционните антивирусни програми (Таблица 2).

	<i>ESET Antivirus</i>	<i>Panda Antivirus</i>	<i>F-Secure Business</i>	<i>Kaspersky Antivirus</i>	<i>Symantec Antivirus</i>	<i>Друг софтуер/решение</i>
2022	192	42	54	29	24	82
2023	211	36	32	22	19	247
2024	140	22	12	17	15	465

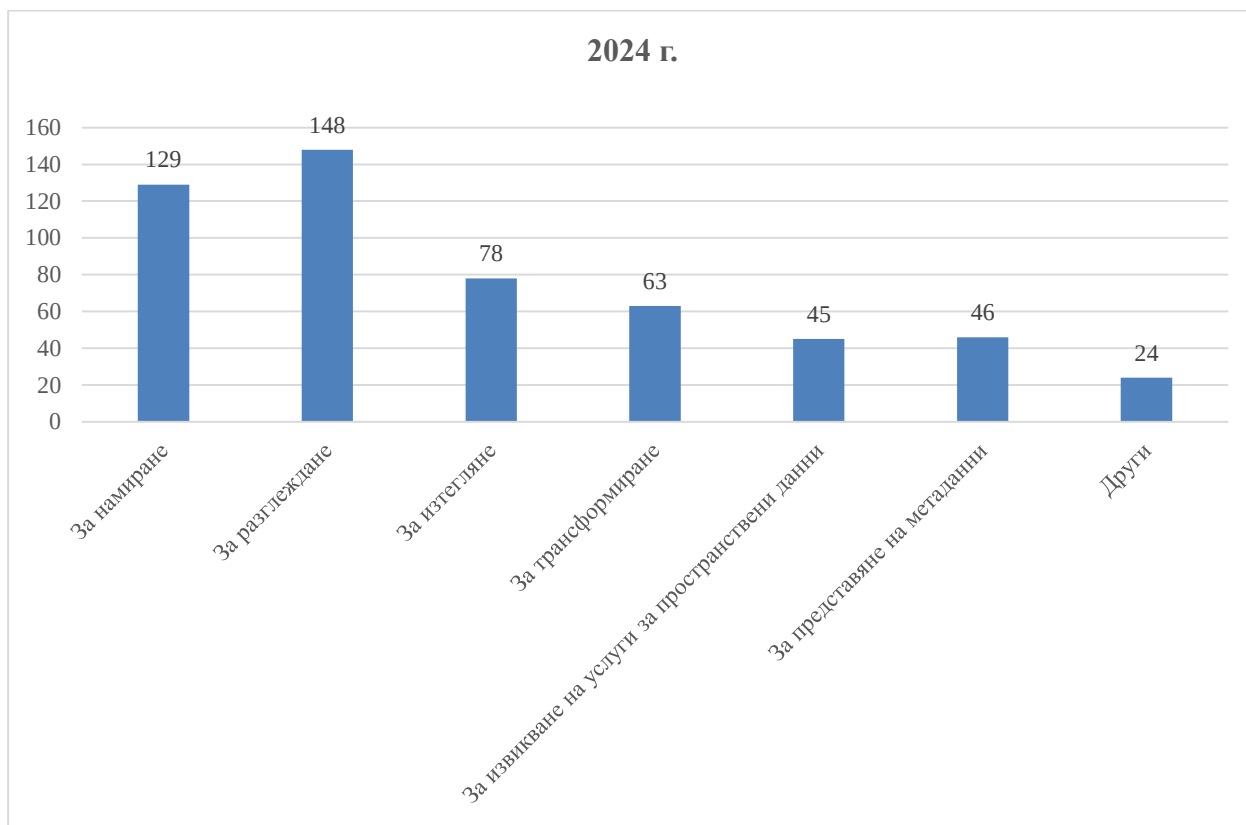
Източник: Администрация на Министерския съвет, ИИСДА
Таблица 2: Разпределение на антивирусния софтуер

През отчетната 2024 г. данните от ИИСДА показват, че в администрацията са инсталирани 53 001 софтуерни програми за киберзащита.

Сървър приложение за географска информационна система (ГИС) се използва от 64 администрации, ползващи десктоп приложение са 94 и уеб приложение – 81.

Администрациите, които обменят информация между ГИС и други информационни системи са 48, а 128 са посочили, че не обменят.

От фиг. 3, на която са представени видовете ГИС услуги, предоставяни от администрациите, се вижда, че най-използваните ГИС услуги са за намиране и разглеждане.

Източник: Администрация на Министерския съвет, ИИСДА

Фигура 3: Видовете ГИС услуги предоставяни в администрациите през 2024 г.

По данни от ИИСДА, 105 администрации са хармонизирали услугите, предоставяни от тяхната ГИС, съгласно изискванията на Закона за достъп до пространствени данни (ЗДПД) и регламентите към Директива 2007/2/ЕО INSPIRE.

2.1. Анализ на лицензите за Microsoft Windows, отчетени от администрациите в ИИСДА, РИР и СУЛДА

Източниците на данните, използвани за анализа са отчетените от 561 администрации в ИИСДА данни в годишните отчети за 2024 г., въведените активи в РИР от 239 администрации, както и предоставената информация от СУЛДА към 2016 г.

Съгласно данни от СУЛДА общият брой лицензи на Windows Enterprise for SA + Core Client Access License, предоставени на 470 администрации, е 73 639.

Обобщена информация за лицензите е представена Таблица 3.

	Предоставени лицензи Windows Enterprise for SA + Core Client Access License + Office Pro Plus 2010			
СУЛДА	73 981			
Отчетени/ вписани	Microsoft Windows версии 8.1 и по-стари	Microsoft Windows версия 10 и версия 11	Общо	Разлика между отчетени/вписани и предоставени
ИИСДА	9 680	122 443	132 123	58 142
РИР	3 608	4 373	7 981	-66 000

Източник: Администрация на Министерския съвет - ИИСДА, СУЛДА, МЕУ - РИР
Таблица 3: Обобщена информация за лицензите

2.1.1. Анализ на отчетените в ИИСДА лицензи за Microsoft Windows спрямо данните от СУЛДА

Общият брой на отчетените в ИИСДА лицензи за Microsoft Windows е 132 123, от които 122 443 са за версии 10 и 11, а 9 680 са за версии 8.1 и по-стари. От представените данни се установява значителна разлика между броя на отчетените лицензи в ИИСДА, въведените в РИР и информацията в СУЛДА. Единствено при 59 администрации липсва несъответствие между получените и отчетените лицензи.

В СУЛДА липсват данни за предоставените лицензи на 91 административни структури, които от своя страна са отчетели общо 16 988 лиценза за Microsoft Windows в ИИСДА.

Най-големи отклонения на данните от отчетите в ИИСДА и тези в СУЛДА са установени при администрациите, посочени в Таблица 4.

Администрация	Получени	Отчетени в ИИСДА	Разлика
Министерство на вътрешните работи	12 550	30 445	17 895
Национална агенция за приходите	6 248	10 000	3 752
Агенция „Митници“	2 696	5 000	2 304
Министерство на здравеопазването	858	3 077	2 219
Агенция по заетостта	1 909	4 050	2 141

Източник: Администрация на Министерския съвет - ИИСДА, СУЛДА, МЕУ - РИР
Таблица 4: Администрации с най-големи отклонения на данните от отчетите в ИИСДА и тези в СУЛДА

В Таблица 5 е представена информация за броя на администрациите, при които се наблюдава разминаване между броя на предоставените и отчетените лицензи, като данните са разпределени по нива (класове) на отклонение.

Нива (класове) на отклонение	Брой администрации
Над 500	5
Между 100 и 499	10
Между 1 и 99	130
0	38
Между -1 и -99	238
Между -100 и -499	43

Между -500 и -999	4
Над -999	2

Източник: Администрация на Министерския съвет - ИИСДА, СУЛДА, МЕУ - РИР

Таблица 5: Брой на администрациите, при които се наблюдава разминаване между броя на предоставените и отчетените лицензи, разпределени по нива (класове) на отклонение

На 74 администрации са предоставени повече лицензи, отколкото са отчетени. Най-големи отклонения на данните са установени при администрациите, посочени в Таблица 6.

Администрация	Получени	Отчетени в ИИСДА	Разлика
Национален статистически институт	1 070	273	797
Национален инспекторат по образованието	492	442	442
Институт по отбрана „Професор Цветан Лазаров“	409	219	190
Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“	1 760	1 465	295

Източник: Администрация на Министерския съвет - ИИСДА, СУЛДА, МЕУ - РИР

Таблица 6: Брой на администрациите, при които се наблюдава разминаване между броя на предоставените и отчетените лицензи Microsoft Windows, разпределени по нива (класове) на отклонение

2.1.2 Анализ на въведените в РИР лицензи за Microsoft Windows спрямо данните от СУЛДА

Общият брой на вписаните в РИР лицензи за Microsoft Windows е 7 981, от които 4 373 са за версии 10 и 11, а 3 608 са за версии 8.1 и по-стари.

Администрациите, които са регистрирали данни за лицензи на Microsoft Windows в РИР, са 239, като за 6 от тях е установена непълна информация, поради което не попадат в анализа. Администрациите, които са получили лицензи, но не са вписали данни в РИР, са 284.

В РИР липсват данни за 67 817 лиценза, които са били предоставени на администрациите.

В СУЛДА липсват данни за предоставяне на лицензи за 32 от администрациите, които са попълнили данни в РИР.

Най-големи отклонения на данните на вписаните в РИР лицензи и тези в СУЛДА са установени при администрациите, посочени в Таблица 7.

Администрация	Предоставени лицензи	Вписани лицензи в РИР	Разлика
Министерство на вътрешните работи	12 550	0	12 550
Агенция за социално подпомагане	3 782	4	3 778
Национална агенция за приходите	6 248	3005	3 243
Агенция „Митници“	2 696	36	2 660
Агенция по заетостта	1 909	12	1 897

Източник: Администрация на Министерския съвет - ИИСДА, СУЛДА, МЕУ - РИР

Таблица 7: Брой на администрациите, при които се наблюдава разминаване между броя на предоставените и отчетените лицензи за Microsoft Windows, разпределени по нива (класове) на отклонение

2.2. Анализ на лицензите за MS Office, отчетени от администрациите в ИИСДА, РИР и СУЛДА.

Съгласно данни от Систематата за управление на лицензи в държавната администрация (СУЛДА) общият брой лицензи на Microsoft Office, предоставени на 469 администрации е 122 142, от които 73 981 са за Office Pro Plus 2010, а 48 503 са за Office Professional Plus – Office 2016 .

Обобщена информация за лицензите е представена на Таблица 8.

	Office Pro Plus 2013 или по-стар	Office Professional Plus 2016	Общо	Разлика между отчетени/вписан и и предоставени
СУЛДА	73 639	48 503	122 142	
Отчетени в ИИСДА	26 920	71 131	98 051	24 091
Вписани в РИР	2 207	430	2 637	119 505

Източник: Администрация на Министерския съвет - ИИСДА, СУЛДА, МЕУ - РИР

Таблица 8: Брой на администрациите, при които се наблюдава разминаване между броя на предоставените и отчетените лицензи за Microsoft Office, разпределени по нива (класове) на отклонение

2.2.1 Анализ на отчетените в ИИСДА лицензи за Microsoft Office спрямо данните от СУЛДА

Общият брой на отчетените в ИИСДА лицензи за Microsoft Office е 98 051, от които 26 920 са за Office Professional Plus 2010, а 71 131 са за Office Professional Plus 2016. От предоставените данни се установява значителна разлика между броя на отчетените лицензи в ИИСДА и информацията в СУЛДА за предоставените на администрациите лицензи през 2016 г. Само при 6 администрации няма несъответствие между получените и отчетените лицензи, а за 24 от администрации няма информация за получени и отчетени лицензи.

В СУЛДА липсват данни за предоставените лицензи на 25 администрации, които от своя страна са отчетели общо 1 214 лиценза за Microsoft Office в ИИСДА, от които 1 180 са за Microsoft Office 2016, а 34 са за Microsoft Office 2013 или по-стар.

В ИИСДА не са отчетени лицензи за Microsoft Office от 35 администрации, на които са предоставени, по информация от СУЛДА, 14 519 лиценза.

На 74 администрации са предоставени повече лицензи, отколкото са отчетени.

Най-големи отклонения на данните от отчетите в ИИСДА и тези в СУЛДА са установени при администрациите, посочени в Таблица 9.

Администрация	Брой предоставени лицензи за Microsoft Office	Отчетени в ИИСДА лицензи за Microsoft Office	Разлика
Национална агенция за приходите	10 372	8 300	10 372
Регионални здравни инспекции	3 493	45	3 448
Агенция за социално подпомагане	6 278	3 782	2 496
Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“	2 922	1 466	1 456

Агенция „Пътна инфраструктура“	2 228	1 158	1 070
--------------------------------	-------	-------	-------

Източник: Администрация на Министерския съвет - ИИСДА, СУЛДА, МЕУ - РИР

Таблица 9: Администрации, при които се наблюдава най-голяма разлика между предоставените и отчетените лицензи за Microsoft Office

В Таблица 10 е представена информация за броя на администрациите, при които се наблюдава разминаване между броя на предоставените и отчетените лицензи, като данните са разпределени по нива (класове) на отклонение.

Нива (класове) на отклонение	Брой администрации
Над 500	9
Между 100 и 499	39
Между 1 и 99	329
0	31 (6+25)
Между -1 и -99	134
Между -100 и -499	10
Над -500	9

Източник: Администрация на Министерския съвет - ИИСДА, СУЛДА, МЕУ - РИР

Таблица 10: Брой на администрациите, при които се наблюдава разминаване между броя на предоставените и отчетените лицензи за Microsoft Office, разпределени по нива (класове) на отклонение

От 10 администрации са отчетени повече лицензи, отколкото са предоставени. Най-големи отклонения на данните са установени при администрациите, представени в таблица 11.

Администрация	Получени	Отчетени в ИИСДА	Разлика
Министерство на здравеопазването	1 424	3 178	1 754
Министерство на вътрешните работи	20 833	22 370	1 537
Агенция „Митници“	4 475	5 000	525

Източник: Администрация на Министерския съвет - ИИСДА, СУЛДА, МЕУ - РИР

Таблица 11: Брой на администрациите, при които са отчетени повече лицензи за Microsoft Office, отколкото са предоставени

Отчетените лицензи за Microsoft Office 2019 са 17 628 от 114 администрации.

2.1.2 Анализ на въведените в РИР лицензи за Microsoft Office спрямо данните от СУЛДА

Общият брой на вписаните в РИР лицензи за Microsoft Office е 2 637, от които 2 207 са за Microsoft Office 2013 или по-стар, а 430 са за Office Professional Plus – Office 2016.

Администрациите, на които са предоставени лицензи, но не са вписали данни в РИР, са 478.

Администрациите, които са регистрирали данни за лицензи на Microsoft Office в РИР са 18. Установена е непълна информация за 6 администрации, които не могат да бъдат идентифицирани, поради което не попадат в анализа.

В РИР липсват данни за 119 558 лиценза, които са били предоставени на администрациите.

В СУЛДА липсват данни за предоставяне на лицензи за 10 от администрациите, които са попълнили данни в РИР.

Най-големи отклонения на данните на вписаните в РИР лицензи и тези в СУЛДА са установени при администрациите, посочени в Таблица 12.

Администрация	Брой предоставени лицензи за Microsoft Office	Вписани лицензи за Microsoft Office в РИР	Разлика
Министерство на вътрешните работи	20 833	0	20833
Национална агенция за приходите	10 372	1	10 371
Агенция за социално подпомагане	6 278	4	6 274
Агенция „Митници“	4 475	4	4 471
Регионални здравни инспекции	3 493	15	3 478

Източник: Администрация на Министерския съвет - ИИСДА, СУЛДА, МЕУ - РИР

Таблица 12: Администрации, при които се наблюдава най-голяма разлика между вписаните в РИР и отчетените лицензи за Microsoft Office

През 2024 г. продължава тенденцията при отчитане на данни, свързани с придобити активи, от административните органи да не се въвежда коректно и своевременно информацията, свързана с тях. Значителните разлики, установени в анализа е възможно да се дължат на различни причини като технически грешки, неверни отчети, неправилно отразяване на отписването на активи след тяхното извеждане от експлоатация или бракуване и др.

От друга страна е възможно разликата да бъде в резултат на придобиване на хардуерен актив, който се съпътства с лиценз, за който не се прави запис в РИР. При придобиване на актива, стойността е обща за хардуер и софтуер, което затруднява въвеждането им като отделни записи в РИР.

Неправилното отчитане на лицензи създава трудности при управлението на ресурсите през техния жизнен цикъл от въвеждането им до извеждането им от експлоатация, което води до неефективно използване на ресурси.

За да се преодолеят идентифицираните системни слабости върху отчетността на софтуера и лицензиите, е необходимо да се извършат нормативни и процедурни промени, чрез които да се предотвратят бъдещи разминавания и неточности. Следва да бъдат разработени по-строги правила и процедури за актуализиране на данни.

3. Информационни системи

От гледна точка на ИР информационните системи са системите на е-управление (хоризонтални и централизирани) и системите на администрациите.

3.1. Хоризонтални системи на електронното управление

Чрез хоризонталните системи на електронното управление се реализира Единният модел за заявяване, плащане и предоставяне на ЕАУ (Единния модел). Налагането на Единния модел осигурява възможност за предлагане на все повече електронни услуги от ниво 3 и ниво 4 през единна входна точка и прилагане на принципа за еднократност. За администрациите по този начин се спестяват ресурси и се осигурява по-добра координация и контрол по отношение на изискванията за оперативна съвместимост към техните информационните системи. За гражданите това осигурява възможност за централизирано заявяване, заплащане и предоставяне на административни услуги изцяло по електронен път, при което от тях не се изисква да представят или доказват вече събрани или създадени

данни.

Доставчиците на електронни административни услуги предоставят подробна информация относно всяка предлагана от тях електронна административна услуга чрез Портала на електронното управление. Порталът на електронното управление (eGov.bg) е реализиран като единна точка за достъп до ЕАУ.

Прототипът на системата за управление на електронни форми (е-Форми) предоставя възможност за избор на услуга и автоматизиране на последващите процеси на взаимодействие между заявител и доставчик при предоставяне на заявената услуга. Системата позволява достъп на автентикирани вече потребители до списък от ЕАУ и попълване на съответната електронна PDF форма, както и подаването ѝ към административния орган, доставчик на услугата.

За повишаване на доверието в онлайн услугите и удобството при ползването им, през втората половина на 2024 г. е внедрена в експлоатация пълнофункционална система за управление на електронни форми, чиято основна цел е постигане на по-висока степен на автоматизиране на процеса по заявяване, заплащане и предоставяне на ЕАУ. Всички услуги разработени по Единния модел ще преминат към уеб-базирани електронни форми за заявяване.

Част от функционалността на Портала е поддържането на работно пространство за граждани, бизнес и администрация, като за гражданите това е „Моето пространство“, чрез което може да се избира и достъпва с един клик специфична информация и да се достъпват най-често заявяваните, от конкретното лице, услуги. Поддържа се и централизиран профил за целите на електронното управление, в който се съхранява и актуализира специфична за лицето информация, като адреси за уведомяване, мобилни номера и др. Наличната в профилите информация е достъпна чрез уеб услуги за външни системи.

С цел намаляване на разходите на администрациите при прилагането на политиките за е-управление, е създадена възможност за изграждане на портален сайт чрез шаблон, разработен в съответствие с изискванията за достъпност на хармонизирания стандарт и Правилата за институционална идентичност на интернет страниците и портали на държавната администрация. Шаблоните позволяват относителна персонализация на облика на уебсайта, но запазват структурата, с цел улеснение на крайния потребител и създаване на единна визуална онлайн идентичност на държавните институции. На разположение на администрациите е услугата „Изграждане на федериран портал“, която представлява облачно решение за изграждане на множество портални уебсайтове в инфраструктурата на Портала на електронното управление.

Системата за електронна автентикация (във версия еАвт 2.0) реализира процеса, свързан с еднократната идентификация и автентикация (удостоверяване на самоличността) на потребители пред системи, които го изискват. Нормативно установените средства за идентификация са квалифициран електронен подпис (КЕП), мобилен КЕП, персонален идентификационен код (ПИК) на Националната агенция за приходите (НАП) и ПИК на Националния осигурителен институт (НОИ).

Интеграцията със системата позволява на потребителите да се автентикират с всяко средство за идентификация, предоставяно от интегрираните с еАвт 2.0 доставчици на идентификация. Възможно е и обратното, при интеграция на доставчик на идентификация чрез предоставяното от него средство, да се автентикират потребители пред всички интегрирани с еАвт 2.0 системи.

Посредством системата е реализиран методът Single sign on (SSO) или еднократна идентификация за удостоверяване, който позволява на потребителите сигурно да се удостоверяват пред множество приложения и уебсайтове, като използват само един набор от идентификационни данни, предоставяни от еАвт 2.0.

Системата за сигурно електронно връчване (еВръчване) е реализирана като система за управление на изпращането и/или получаването и съхраняването на електронни документи за/от публични органи, физически и юридически лица при еднозначно удостоверяване на момента на изпращане, получаване и връчване, както и за гарантиране на авторството и интегритета на същите.

Системата за електронни плащания (системата еПлащане) предоставя възможност на задължените лица да заплатят своите задължения към администрациите чрез платежна карта през Централен виртуален ПОС терминал, чрез системата за електронни плащания еРау, както и с код за достъп, предоставен от администрацията, предоставяща услугата. Чрез системата еПлащане могат да се заплатят услуги към присъединените централни, специализирани териториални и всички областни и общински администрации, както и техните райони. Системата еПлащане предоставя удобството на гражданите и бизнеса да извършват плащания без допълнителни такси или комисиони и допълнително улеснява извършването на трансакции от всяка точка на света, посредством платежна карта.

Портал на електронното управление (eGov.bg)

Порталът на електронното управление (eGov.bg) е реализиран като единна точка за достъп до ЕАУ. Към края на 2024 г. на eGov.bg е публикувана информация за 2 124 ЕАУ, от тях 1 244 ЕАУ са реализирани чрез централизирано и унифицирано заявяване. За 2024 г. новите ЕАУ, разработени чрез централизирано заявяване са 29. Публикувана е и информация за 249 ЕАУ, предоставяни децентрализирано чрез разработени портали на администрациите.

Чрез новоразработената пълнофункционална система за управление на електронни форми през 2024 г. е предоставена възможност на потребителите да заявяват 516 електронни услуги чрез уеб-базирани форми.

Осигурени са условия за всички областни, общински и районни администрации да предоставят техните услуги централизирано, като чрез уеб базирани електронни форми са предоставени 21 услуги от областните администрации и 197 услуги от общини и техните райони.

В края на отчетния период централизирано се предоставят услугите на 501 администрации, от които 49 са централни, 301 общински и районни, 28 областни и 123 специализирани териториални администрации.

Регистрираните потребители към края на 2024 г. в „Моето пространство“ са 240 491, от които 227 216 са физически лица, а останалите са юридически лица. Към края на предишния отчетен период броят на регистрираните потребители в Портала на електронното управление е бил 75 000, като за отчетния период броят им е нараснал повече от два пъти.

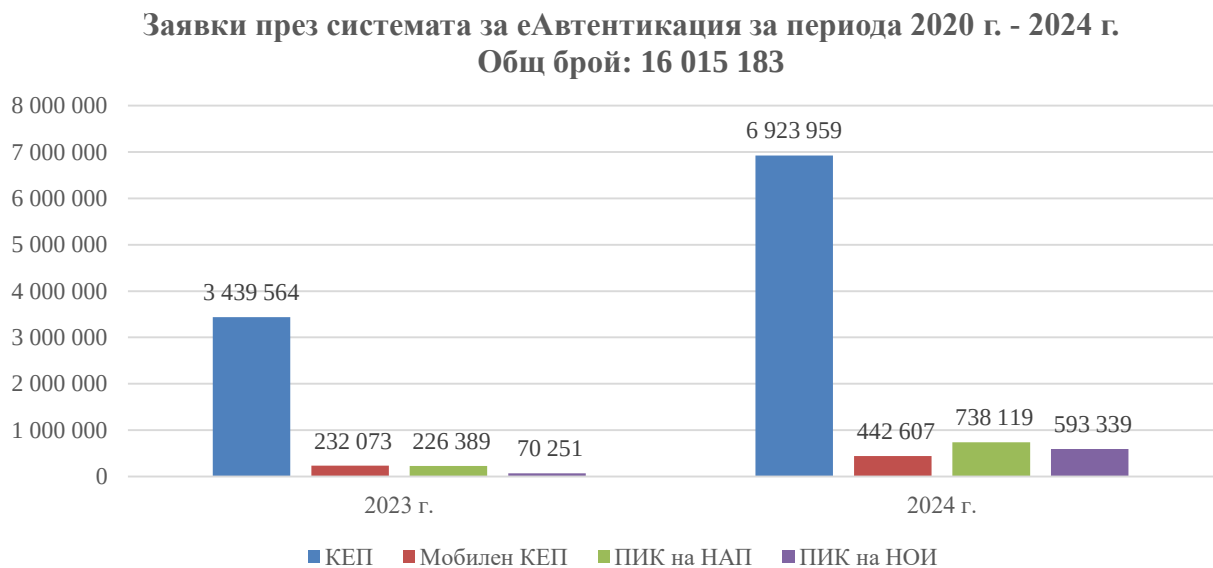
Интересът от страна на гражданите и бизнеса към Портала на електронното управление непрекъснато нараства. По данни (източник: <https://analytics.egov.bg>) е видно, че през 2024 г. 7 075 604 са показванията на страници на портала, което е с близо 30% увеличение спрямо 2023 г.

По данни на Изпълнителна агенция „Инфраструктура на електронното управление“ (ИА ИЕУ) въведени в експлоатация, с конфигуриран хостинг и поддържани в продуктивна среда, са 95 федерирани портала на административни органи. В процес на изграждане в предпродукционна среда са федерирани портали на 100 административни органи. Всичките 195 уебсайта са зад защитна стена.

Система за е-Автентикация

Потреблението на системата за електронна автентикация непрекъснато нараства,

което е видно от представената графика на фиг. 4.

Източник: Министерство на електронното управление

Фигура 4: Статистика за успешно автентикирани потребители със средства, поддържани от системата

Общият брой успешни автентикации за 2024 г. са 8 698 024, от които 7 366 566 с КЕП (мобилен и физически) и 1 331 458 с ПИК на НОИ и НАП. Видно от данните, КЕП остава най-широко използваното от нормативно установените средства за идентификация при автентизиране, като в сравнение с предходния отчетен период увеличението на използването е над 100%. При различните видове КЕП също се констатира диференция в използването за 2024 г. От общия брой заявки с КЕП (7 366 566) през системата за еАвтентикация за 2024 г. – 6 923 959 са с физически КЕП, а с мобилен – 442 607.

Система за електронно плащане (еПлащане)

Присъединените към Системата еПлащане администрации са 513 със 711 АИС клиента. През отчетния период са присъединени 144 АИС клиента.

Видно от информацията, посочена на фиг. 5., нарастването спрямо предходната година е с 25%.

Източник: Министерство на електронното управление

Фигура 5: АИС клиенти и преминали трансакции в системата eПлащане

Извършените трансакции и общата им стойност по години са посочени на фиг. 6.

Източник: Министерство на електронното управление

Фигура 6: Успешни трансакции в системата eПлащане – стойност в лв.

През 2024 г. са реализирани следните функционалности:

- Изпращане на уведомления за регистрирани нарушения. Съгласно промените в чл. 189, ал. 4а от Закона за движение по пътищата бе предоставен канал за уведомяване за регистрирани нарушения;
- Проверка за задължения за регистрирани нарушения на фиш, електронен фиш или наказателно постановление и заплащането им по електронен път чрез Централен виртуален ПОС терминал;

- Извличане на информация за дължими местни данъци и такси и други публичноправни задължения и плащането им по електронен път чрез Централен виртуален ПОС терминал, като за трансакцията не се дължат такси и комисионни.

Система за управление на електронни форми (е-Форми)

Общият брой заявени ЕАУ през системите за електронни форми през 2024 г. е 116 021.

През прототипа на системата за електронни форми се предоставят за централизирано заявяване 728 ЕАУ. Броят заявявания на ЕАУ чрез прототипа за отчетния период е общо 73 506.

През надградената система се предоставят 516 ЕАУ. Броят заявявания на ЕАУ, чрез надградената система за отчетния период, е общо 31 894. Поетапно се пренасочват електронните административни услуги към разработените web-форми, в резултат на което ще бъде прекратено заявяването на електронни услуги по досегашния ред (чрез PDF форми).

Отчита се нарастване с 15% на заявените услуги през 2024 г. Най-често заявяваните услуги са към Агенцията за социално подпомагане, Агенцията по заетостта и общинските администрации.

Статистика на заявените ЕАУ по години е представена на фиг. 7.

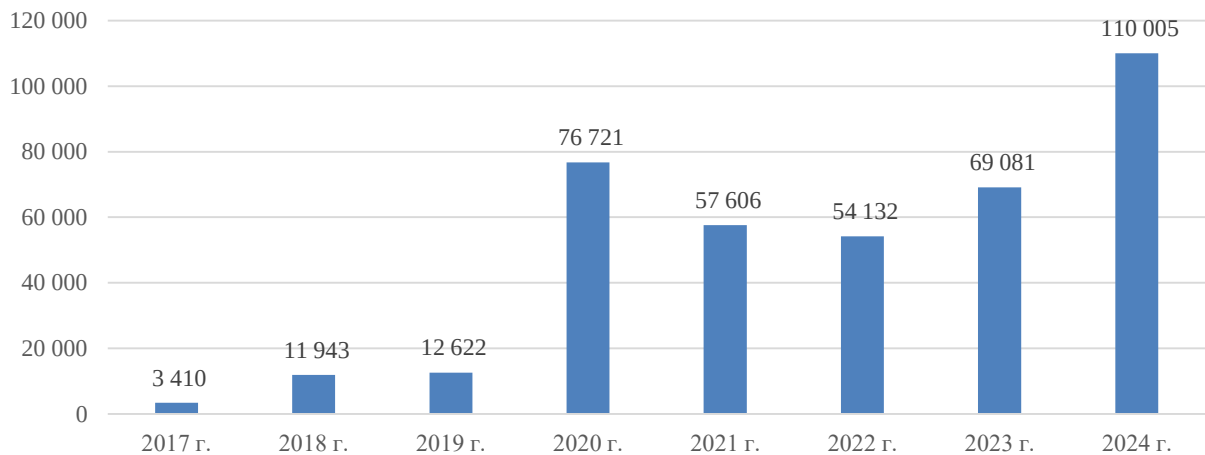
Източник: Министерство на електронното управление
Фигура 7: Брой заявявания на ЕАУ по години

Система за сигурно електронно връчване (ССЕВ, е-Връчване)

Активните профили в системата към края на 2024 г. са 395 520, от които 360 815 на физически лица, 14 645 на административни органи, техни структури и лица, предоставящи обществени и публични функции и 20 060 на юридически лица. За 2024 г. в системата са регистрирани 9 905 организации, от които 7 147 са юридически лица, а 2 758 са лица по чл. 1 от ЗЕУ.

Справка за броя на регистрирани потребители в ССЕВ по години е представена на фиг. 8.

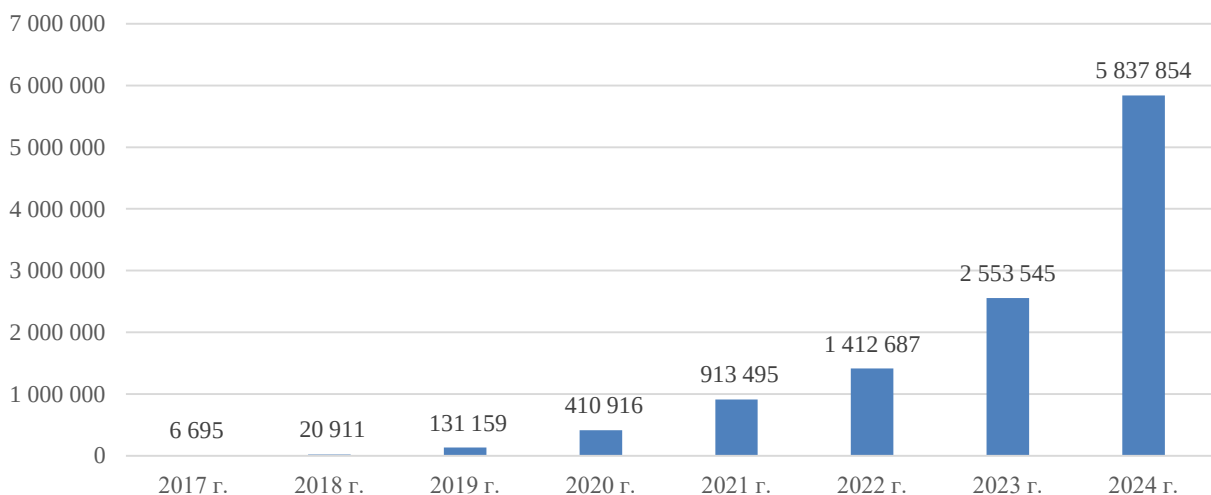
Брой регистрирани потребители в ССЕВ за периода 2017-2024 г.
Общ брой: 395 520

Източник: Министерство на електронното управление
Фигура 8: Брой регистрираните потребители в ССЕВ по години

Обменените съобщения чрез ССЕВ към края на отчетния период са общо 11 287 262, като за 2024 г. броят на изпратените съобщения се е увеличил с близо 130% (фиг. 9).

Брой изпратени съобщения за периода 2017-2024 г.
Общ брой: 11 287 262

Източник: Министерство на електронното управление
Фигура 9: Справка за обменените съобщения по години

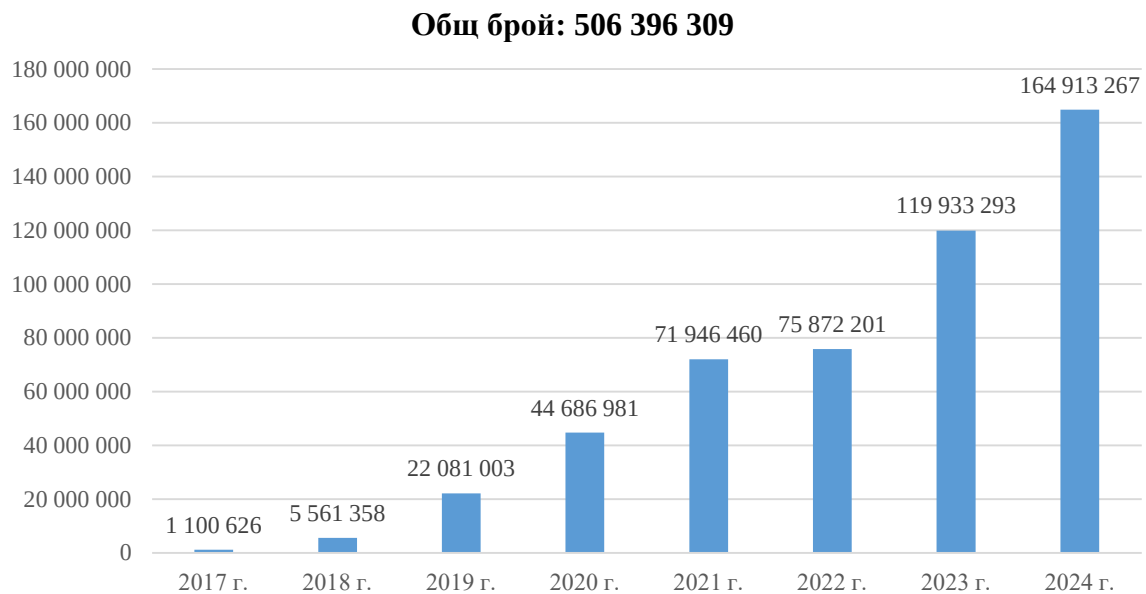
3.2. Централизираните системи за е-управление

Централизираните системи на е-управлението са предназначени да подпомагат администрациите при взаимодействието им с гражданите и бизнеса. В голямата си част те позволяват с една инсталация на системата да работят множество администрации (multi-tenant решения). Функционира централен компонент за автоматизиран достъп до данни от регистри (RegiX).

През 2024 г. продължават усилията за разширяване на възможностите за достъп до данни чрез RegiX. Общият брой консуматори на справки е 1 049. Към системата са свързани

104 основни регистъра, администрирани от 32 централни администрации, първични администратори на данни и са реализирани 295 справки към регистрите. През 2024 г. са свързани 20 нови основни регистъра и са реализирани 63 нови справки.

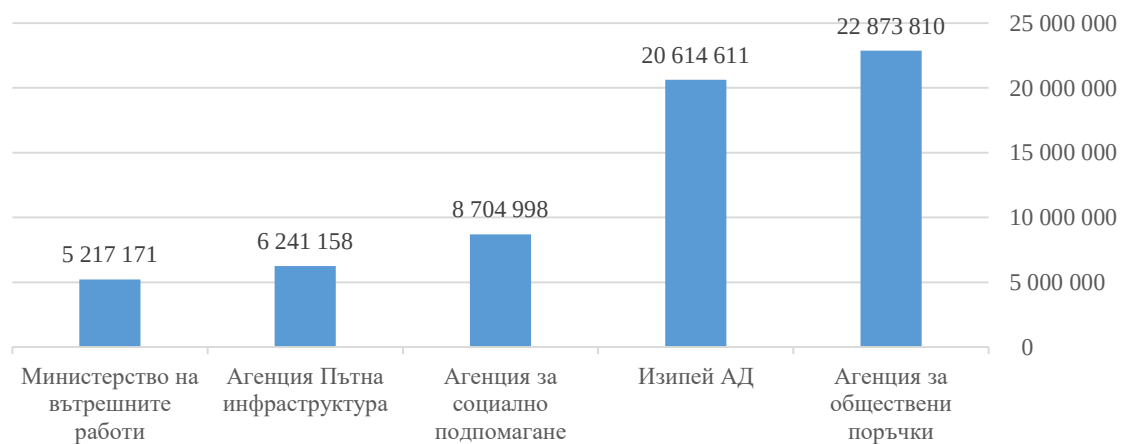
Към края на 2024 г. общият брой заявки към регистри е 506 396 309, като за отчетния период са извършени 164 913 267 справки (фиг. 10).

Източник: Министерство на електронното управление

Фигура 10: Брой предоставени вътрешни електронни административни услуги за периода 2017 - 2024 г.

По данни от логовете на системата за 2024 г. най-големият консуматор е Агенцията по обществени поръчки, която е заявила 26 004 571 справки (фиг.11).

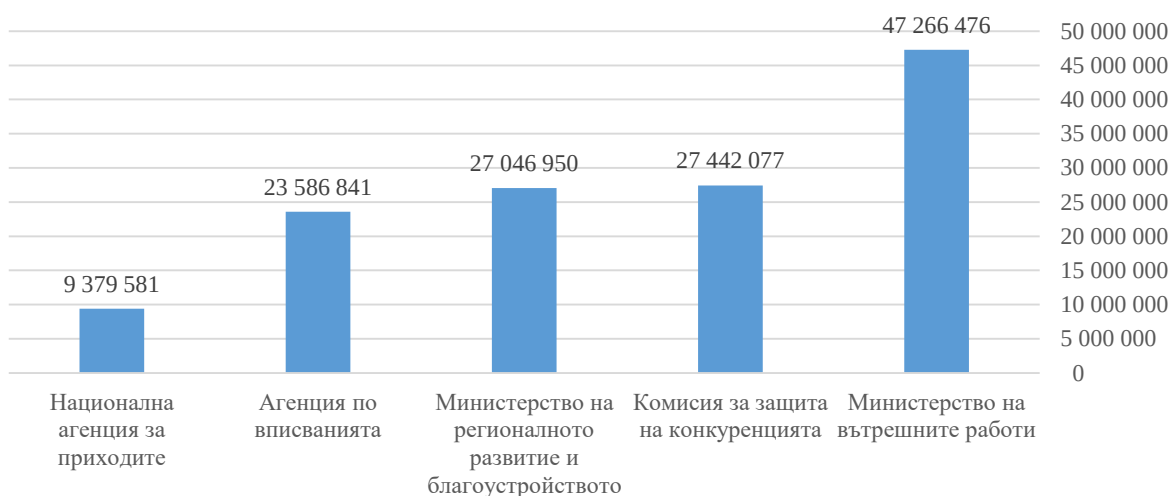

Източник: Министерство на електронното управление

Фигура 11: Топ 5 администрации по брой заявляване вътрешни електронно административни услуги – „Консуматор“ през 2024 г.

Министерството на вътрешните работи е първичен администратор на данни,

предоставил най-много справки – 47 266 476, като само от Регистър „Български документи за самоличност“ са 41 004 596 (фиг. 12).

Източник: Министерство на електронното управление

Фигура 12: Топ 5 по брой направени справки към регистри на администрации през 2024 г.

На електронен адрес: <https://info-regix.egov.bg/public> са публикувани данните за присъединените регистри и операциите за достъп до тях, както и статистическа и справочна информация за използването на системата.

Към система за автоматизиран достъп до данни от регистри са присъединени всички общински администрации. Засиленото използване на RegiX се дължи, както на популяризирането ѝ сред консуматорите, така и на законовите изисквания, задължаващи административните органи да предоставят вътрешни електронни административни услуги (ВЕАУ), с цел намаляване на административната тежест за гражданите и бизнеса.

3.3. Информационни системи в администрациите

Информационните системи в държавната администрация се явяват важна предпоставка за автоматизиране на вътрешно-административните процеси и за изпълнение на оперативните дейности. Данните показват, че намалява броят на администрациите, които нямат внедрени информационни системи (Таблица 13).

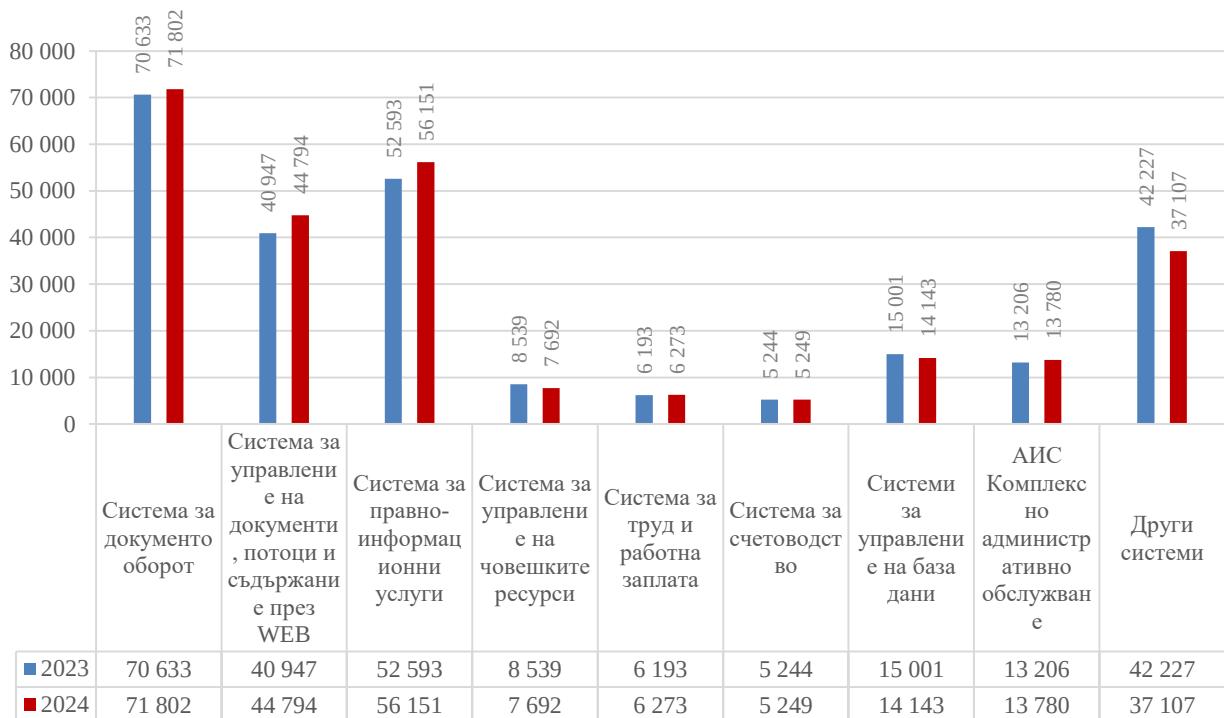
Администрации, които НЯМАТ внедрени информационни системи	2023 г. %	2024 г. %
Административни информационни системи/ Система за документооборот	3,9	3,6
Система за управление на човешките ресурси	23,2	23,6
Система за труд и работна заплата	2,4	2,2
Система за счетоводство	1,5	1,5
Система за управление на база данни	44,8	45,9
Системи за управление на документи, потоци и съдържание през WEB	44,8	46,8
АИС за комплексно административно обслужване	67,50	68,2
Система за правно-информационни услуги	17,0	17,0

Източник: Администрация на Министерския съвет, ИИСДА

Таблица 13: Администрации, които нямат внедрени информационни системи.

Внедрените информационни системи, които се използват в администрацията са общо 5 157 бр. В сравнение с предишната отчетна година (2023 г.), където общият брой на работните места към внедрените информационни системи в администрацията е 256 991 бр., през 2024 г. се наблюдава ръст с 1,62% на работните места, които са 252 817 броя (фиг. 13).

Брой работни места към внедрените информационни системи

Източник: Администрация на Министерския съвет, ИИСДА
Фигура 13: Внедрени информационни системи и брой работни места

4. Електронна идентификация

4.1 Електронна идентификация за нуждите на заявяване на ЕАУ

Действащата нормативна уредба в Република България предвижда, че лицата по чл. 1 от ЗЕУ са длъжни да осигурят възможност на гражданите и организациите при заявяването на ЕАУ да се идентифицират:

4.1.1. По реда на Закона за електронната идентификация (ЗЕИ).

Националната държавна схема за електронна идентификация, предвидена в ЗЕИ все още не е изградена, което в определена степен ограничава достъпа на гражданите и бизнеса до ЕАУ, в т.ч. и трансгранични такива. Налице са инициативи на частния сектор за разработването на различни решения за електронна идентификация със средства за електронна идентификация, в рамките на уведомени схеми за електронна идентификация по реда на чл. 9 от Регламент (ЕС) № 910/ 2014 на Европейския Парламент и на Съвета от 23 юли 2024 г. относно електронната идентификация и удостоверителните услуги при електронни трансакции на вътрешния пазар и за отмяна на Директива 1999/93/ЕО, наричан по-нататък Регламент (ЕС) № 910/ 2014.

4.1.2. Със средства за електронна идентификация с ниво на осигуреност „високо“, издадено в рамките на удостоверителна услуга за електронна идентификация с национално покритие, вписана в Доверителния списък, воден от Комисията за регулиране на съобщенията по чл. 22 от Регламент (ЕС) № 910/ 2014

В МЕУ е създаден механизъм, чрез който при поискване от страна на доставчиците на услуги за електронна идентификация и след проверка, че същите отговарят на изискванията на чл. 7-9 от Регламент (ЕС) № 910/2014, разработените от тях решения за електронна идентификация могат да бъдат признати с Решение на Министерския съвет за национални схеми за електронна идентификация.

През 2024 г. функционира успешно призната първа българска национална схема за електронна идентификация с нива на осигуреност „значително“ и „високо“, публикувана в Официалния вестник на ЕС на 05 юли 2023 г., след нотифицирането ѝ пред Европейската комисия (ЕК) от МЕУ. Чрез нея се осигурява възможност на гражданите и организациите за достъп до онлайн услуги, предоставяни от органи от публичния сектор в други държави-членки на ЕС със средство за електронна идентификация, издадено в Република България.

През отчетния период бе в ход процедура по извършване на проверка за съответствие с изискванията на чл. 7-9 от Регламент (ЕС) № 910/2014 на втора българска схема за електронна идентификация, разработена от доставчик на услуги за електронна идентификация. В проверката участва междуведомствен екип, назначен със заповед на министъра на електронното управление. Проверката предшества процеса по нотификация на схемата пред ЕК. Екипът установи, че заявената за уведомяване схема отговаря на изискванията на чл. 7-9 от Регламент (ЕС) № 910/2014 г. и предложи да започне процесът по предварително уведомяване на ЕК за схемата за електронна идентификация.

4.1.3. С други средства за електронна идентификация

Наредбата за общите изисквания към информационните системи, регистрите и електронните административни услуги определя и други средства за електронна идентификация като: квалифициран електронен подпис, включително облачен/мобилен КЕП, ПИК на НАП и ПИК на НОИ, както и уникален код за достъп, издаван от Националната здравноосигурителна каса (НЗОК). Тези средства са временно решение, обусловено от липсата на масово използвана национална схема за електронна идентификация по ЗЕИ и тяхното използване е регламентирано в параграф 5 от Преходните и заключителни разпоредби на НОИИСРЕАУ.

Общинската администрация предоставя ЕАУ основно чрез Портала на електронното управление и потребителите на тези услуги се идентифицират чрез средствата, които изисква Порталът. Това са КЕП, включително облачен/мобилен КЕП и ПИК на НАП/НОИ.

В Официален вестник на ЕС на 30 април 2024 г. е публикуван Регламент (ЕС) 2024/1183 на Европейския парламент и на съвета от 11 април 2024 година за изменение на Регламент (ЕС) № 910/2014 по отношение на създаването на европейска рамка за цифрова самоличност, който влезе в сила на 20 май 2024 г. Новият регламент има за цел да подобри ефективността на правната рамка за цифрова идентичност и да разшири прилагането ѝ, както от публичния, така и от частния сектор. Съгласно разпоредбите на регламента, държавите-членки следва да въведат в законодателството си цифровия портфейл, който ще свързва националната цифрова идентичност на физическите лица с данни и съответно доказателства с информация, обективизирана в документи, като шофьорски книжки, дипломи, здравни досиета, банкови сметки и др. и като разширят функционалността на националните електронни карти за самоличност. Във връзка с посочения регламент, са предприети подготвителни експертни действия и анализи по адаптиране и изменение на българското законодателство в сферата на електронната идентификация.

Съгласно данни от ИИСДА за 2024 г. средствата за електронна идентификация, които администрациите (588 броя) поддържат за подаване на документи по електронен път и заявяване на ЕАУ от гражданите и бизнеса са както следва: КЕП – 533 броя от 588 броя администрации (при 525 броя от 587 администрации за 2023 г.); ПИК – 162 броя от 588 броя администрации (при 166 броя от 587 администрации за 2023 г.); потребителско име и парола

– 108 броя от 588 броя администрации (при 111 броя от 587 администрации). Около 4% са посочили друго средство (26 броя от 588 администрации при 30 броя от 587 администрации за 2023 г.).

През отчетния период 587 администрации са заявили, че приемат, обработват и изпращат електронно подписани документи. През 2024 г. броят на издадените електронни подписи от доставчици на удостоверителни услуги за нуждите на администрацията бележи ръст в сравнение с 2023 г.: квалифицираните електронни подписи са 53 493 броя за 2024 г. (при 47 024 броя за 2023 г.). Като цяло КЕП се налага все повече като текущо средство за електронна идентификация, поддържано от администрациите, за подаване на документи по електронен път при намаляване на процентното използване на други средства като ПИК/ПИН, потребителско име и парола и други.

4.2 Трансгранична електронна идентификация

С националния eIDAS възел, интеграцията с eIDAS възлите на другите държави-членки на ЕС, както и осигуряването на достъп до ЕАУ, се реализира надеждно трансгранично удостоверяване на автентичност, като се гарантира оперативната съвместимост със схемите за електронна идентификация на държавите-членки. С изграждането на точка на свързване, в съответствие с Регламент (ЕС) № 910/2014 и Регламент за изпълнение на Комисията (ЕС) 2015/1501, като част от архитектурата за оперативна съвместимост на електронната идентификация се реализира поетапна реална интеграция с eIDAS възлите на останалите държави-членки на ЕС, при участие в трансграничното удостоверяване на автентичността на лица. Възелът е в състояние да разпознава, обработва или препраща данни към други възли, с което дава възможност националната инфраструктура за електронна идентификация на една държава-членка на ЕС да се свързва с националната инфраструктура за електронна идентификация на други държави-членки.

Създадени са подходящи условия за трансгранично признаване на средствата за електронна идентификация, издадени в различни държави-членки на Европейския съюз (ЕС) – чрез национален eIDAS възел.

С реализирания проект на националния eIDAS възел се осъществява интеграцията с eIDAS възлите на другите държави-членки на ЕС, осигурява се достъп до ЕАУ и се изпълняват задълженията на Република България по Регламент (ЕС) № 910/2014 г., във връзка с трансграничната електронна идентификация. Проектът включва актуализиране на текущата версия на възела спрямо последната актуална техническа спецификация, предоставена от Европейската комисия (ЕК). Възелът представлява точка на свързване, която е част от архитектурата за оперативна съвместимост на електронната идентификация и участва в трансграничното удостоверяване на автентичността на лица, като е в състояние да разпознава и обработва или препраща предавания на данни към други възли, с което дава възможност на националната инфраструктура за електронна идентификация на една държава-членка на ЕС да се свързва с националната инфраструктура за електронна идентификация на други държави-членки.

Осъществени са тестовите за свързаност със 17 държави-членки на ЕС (Австрия, Белгия, Германия, Дания, Италия, Естония, Лихтенщайн, Люксембург, Малта, Португалия, Словакия, Словения, Франция, Хърватия, Чешка република, Испания, Полша), а при 8 държави е осъществена свързаност и в продукционна среда (Белгия, Испания, Полша, Люксембург, Малта, Словакия, Словения, Чешка република). Актуален списък на осъществена свързаност между държавите през eIDAS възлите е публикуван: <https://eidas.ec.europa.eu/efda/browse/notification/eid-chapter-contacts/BG> . Чрез eIDAS възела е осигурена технологична възможност за взаимно признаване на средствата, но процесът се затруднява, тъй като на национално равнище и през 2024 г. продължава тенденцията за не

много висок брой ЕАУ, които да могат да се заявяват трансгранично.

5. Регистри, поддържани от администрациите

Съгласно § 40 от Заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за електронното управление, обн., ДВ, бр. 80 от 2023 г. (ЗИД на ЗЕУ), привеждането на всички регистри на административните органи в съответствие със ЗЕУ следва да се реализира не по-късно от 31 март 2025 г., съгласно график, приет с постановление на Министерския съвет. С Постановление № 232 на Министерския съвет от 2023 г. (ПМС № 232/2023 г.) е приет график за привеждане на регистрите на административните органи в съответствие със ЗЕУ чрез използването на Информационната система за централизирано изграждане и поддържане на регистри (ИСЦИПР).

След приемане на ПМС № 232/2023 г. се установиха значителни неточности в подадената и съгласувана от административните органи информация, относно електронизацията на регистрите. След извършен детайлен анализ от страна на МЕУ и кореспонденция с административните органи неточностите и несъответствията в списъка с регистри са установени и адресирани. Само част от регистрите, включени в графика, ще бъдат изградени чрез използването на ИСЦИПР. В резултат на анализа на включените в графика регистри, са дефинирани няколко основни групи:

- Регистри, които не отговарят на изискванията на чл. 4а и чл. 52б, ал. 1, т. 1 от ЗЕУ;
- Регистри, които са вече дигитализирани от административните органи; Регистри, за които съответния административен орган е предвидил да бъдат изградени в друга информационна система, различна от ИСЦИПР.

Не на последно място е необходимо да се отбележи, че проблемите, свързани с дигитализиране на регистрите и привеждането им в съответствие със ЗЕУ, произтичат и от установената необходимост от промяна на действащата нормативна уредба, регламентираща създаването, воденето и използването на всеки един регистър.

По данни от ИИСДА се поддържат 192 регистри – електронни или на хартия, свързани с предоставяне на електронни услуги за граждани и бизнеса от администрациите.

По извършен анализ е установено, че регистри, които не отговарят на изискванията на чл. 4а и чл. 52б, ал. 1, т. 1 от ЗЕУ са 41 бр.

Регистрите, свързани с предоставянето на ЕАУ за гражданите и бизнеса, посочени в Таблица 14, са както следва:

	Брой регистри	В т.ч. първични регистри
<i>Регистри, които се поддържат на хартиен носител и подлежат на електронизация</i>	200	183
<i>Регистри, за които закон предвижда да се водят на ръка (не подлежат на електронизация)</i>	223	163
<i>Регистри, които се поддържат в електронен вид</i>	2 403	1 790
<i>Регистри, които се поддържат в електронен вид и са част от информационна система</i>	779	708

Източник: Администрация на Министерския съвет, ИИСДА

Таблица 14: Регистри, свързани с предоставянето на ЕАУ за гражданите и бизнеса

Регистрите, които се поддържат в електронен вид, посочени в Таблица 15, са както следва:

	Брой регистри
Първични регистри, които предоставят данни на други административни органи, лица, осъществяващи публични функции или организации, предоставящи обществени услуги, които въз основа на закон също обработват тези данни	987
Регистри, които предоставят програмни интерфейси за достъп до данните	541
Регистри, които поддържат интерфейси за отворени данни, по реда на ЗДОИ	883

Източник: Администрация на Министерския съвет, ИИСДА
Таблица 15: Регистри, които се поддържат в електронен вид

От регистрите, за които през 2024 г. е отбелязано, че имат обмен и интеграция на данни с други регистри разпределението е следното (фиг. 15):

Източник: Администрация на Министерския съвет, ИИСДА
Фигура 14: Регистри с обмен и интеграция на данни

6. Споделени информационни ресурси

Споделени информационни ресурси на електронното управление са техническата инфраструктура, Единната електронна съобщителна мрежа, информационните центрове, защитеното споделено информационно пространство и Държавният хибриден частен облак, които се създават, развиват и поддържат от Министерството на електронното управление и се използват споделено от всички административни органи.

Инфраструктурата на споделените ресурси се състои от следните основни компоненти:

- Държавен хибриден частен облак (ДХЧО);
- Комуникационна инфраструктура (Единна електронна съобщителна мрежа на държавната администрация – ЕЕСМ, Интернет/Екстранет/Интранет);
- Хранилище за данни на електронното управление.

Основната опорна мрежа на ИКТ инфраструктурата на е-управлението е изградена върху устройства, които осигуряват мрежова свързаност с капацитет 10 Gb/s и 1Gb/s.

6.1 Държавен хибриден частен облак (ДХЧО)

Държавният хибриден частен облак е един от основните компоненти на споделените ресурси на електронното управление, чрез който се предоставят и конфигурират информационни ресурси (хардуер и системен софтуер) за изграждане на информационни системи, предоставящи електронни услуги за гражданите и бизнеса. Ефективното им използване зависи в голяма степен от осигуряването на достатъчно средства за поддържане на високо технологично ниво и за развитие на критична маса от потребители и услуги. В обхвата на ДХЧО се включват центровете за данни.

Центровете за данни са изградени в инженерно-технически съоръжения и са предназначени да осигуряват информационни ресурси за нуждите на е-управлението с високо ниво на наличност и сигурност. Те отговарят на повишени изисквания за производителност и надеждност на системите за обработка на информацията и за нейното съхранение, на комуникационната среда за достъп до информационните ресурси, на електрозахранването, климатизацията, пожарозащитата, сигурността и другите поддържащи системи.

В центровете за данни са инсталирани следните основни системи:

ОСНОВНИ СИСТЕМИ В ЦЕНТРОВЕТЕ ЗА ДАННИ
<i>Комуникационна система, осигуряваща мрежова сигурност и защитен мрежов достъп</i>
<i>Системи за оторизация и автентикация</i>
<i>Система за управление на достъпа до интернет и сигурен достъп до системата за електронна поща</i>
<i>Система за електронна поща и съвместна работа с потребителите</i>
<i>Система за оперативни актуализации на системите и приложните софтуерни пакети</i>
<i>Система за архивиране и възстановяване на критични данни</i>

Източник: Министерство на електронното управление
Таблица 16: Инсталирани основни систем в центровете за данни

Информационните компоненти на инфраструктурата на споделените ресурси на е-управлението са разположени в Основния център за данни, в Контролно-техническия център за данни Бояна, в резервния център за данни Центъра за възстановяване на данни при бедствия и аварии (Disaster Recovery Center-DRC), който е в процес на приемане и подписване на протокол образец Акт 15 и издаване на разрешение за ползване.

В края на отчетния годишен период са предоставени следните облачни услуги:

- „Инфраструктура като услуга“ (Infrastructure as a Service-IaaS) – 61 администрации, от които за 2024 г. – 17 нови администрации. Общият брой на конфигурираните многопотребителски виртуални среди във Виртуалния център за данни и виртуалния частен облак е 133;
- Web електронна поща ползват 110 администрации, от които през 2024 г. – 15 нови администрации и са предоставени около 40 800 пощенски кутии, като за 2024 г. са 880 нови;

- Услуга „Back up“ – 42 администрации, от които за 2024 г. са 4 нови.

През 2024 г. броят на администрациите, ползващи „Инфраструктура като услуга“ в ДХЧО се е увеличил с 38% (Таблица 17).

ДЪРЖАВНА ОРГАНИЗАЦИЯ
Изпълнителна агенция „Инфраструктура на електронното управление“
Министерски съвет
Министерство на регионалното развитие и благоустройството
Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури
Държавна агенция „Безопасност на движението по пътищата“
Държавна агенция за метрологичен и технически надзор
Министерство на иновациите и растежа
Министерство на транспорта и съобщенията
Агенция по обществени поръчки
Министерство на икономиката и индустрията
Министерство на здравеопазването
Изпълнителна агенция по горите
Национален статистически институт
Изпълнителна агенция борба с градушките
Комисия за регулиране на съобщенията
Министерство на електронното управление
Комисия за защита на конкуренцията
Български пощи
Омбудсман на Република България
Прокуратура на Република България
Народно събрание
Министерство на земеделието и храните
Централна избирателна комисия
Държавна агенция „Национална сигурност“
Община Троян
Министерство на околната среда и водите
Министерство на младежта и спорта
Държавна агенция „Архиви“
Изпълнителна агенция „Одит на средствата от Европейския съюз“
Българско национално радио
Комисия за финансов надзор
Министерство на труда и социалната политика
Министерство на туризма
Столична община
Община Мизия
Национален осигурителен институт
Държавна комисия по сигурност на информацията
Министерство на финансите
Висш съдебен съвет
Министерство на външните работи
Държавна агенция за закрила на детето
Българска агенция по безопасност на храните

ДЪРЖАВНА ОРГАНИЗАЦИЯ
Информационен център на Министерство на отбраната
Главна дирекция „Гражданска въздухоплавателна администрация“
Комисия за защита на потребителите
Министерство на правосъдието
Национален център за информация и документация
Министерство на отбраната
Министерство на културата
Агенция по геодезия, картография и кадастър
Институт по публична администрация
Национален фонд „Култура“
Патентно ведомство на Република България
Национален борд за разследване на произшествия във въздушния, водния и железопътния транспорт
Изпълнителна агенция „Автомобилна администрация“
Агенция по заетостта
Агенция „Пътна инфраструктура“
Изпълнителна агенция по лекарствата
Национален съвет по цени и реимбурсиране на лекарствените продукти
Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“
Национална експертна лекарска комисия

Източник: Изпълнителна агенция „Инфраструктура на електронното управление“

Таблица 17: Списък на държавните организации, ползващи „Инфраструктура като услуга“ в ДХЧО към 2024 г..

На над 100 министерства и ведомства са предоставени 1 780 броя виртуални машини и 1 440 ТБ дисково пространство.

Колокация на инфраструктура в центровете за данни използват 4 министерства и ведомства.

6.2 Единна електронна съобщителна мрежа (ЕЕСМ)

През отчетния период продължава изпълнението на дейностите по развитие, осигуряване и поддържане на мрежовите и информационните ресурси, в това число ЕЕСМ. През 2024 г. са реализирани дейности по присъединяването на нови абонати; повишаване на ефективността на трафика и на електронните съобщения; обезпечаването на мрежовата и информационната сигурност. Високоскоростен, надежден и сигурен пренос на данни, глас и видео през ЕЕСМ за нуждите на държавното управление и националната сигурност се осигурява в режим 365/24/7.

Използваните в ЕЕСМ съвременни технологии позволяват виртуално да се обединят в единна национална информационна инфраструктура корпоративните мрежи на централната и териториалната администрация, като се запази тяхната информационна самостоятелност, автономното им управление и се изключи всяка форма на нерегламентиран достъп до пренасяната информация. Гаранционната и извънгаранционна поддръжка на ЕЕСМ се извършва от оторизирани фирми на производителя на мрежовото оборудване.

Същевременно е осигурена работоспособността на ЕЕСМ и в допълнение са реализирани услуги и дейности както следва:

- Общ брой администрации, използващи интернет зад защитения интернет възел – 131 бр.;
- Провизирани нови услуги през ЕЕСМ за нуждите на държавната администрация

– 215 бр.;

- Изградена нова оптична свързаност - 33 бр., както следва: ГКПП Кардам, СОСП Плевен 2, Община Долна Митрополия, ВВВУ Долна Митрополия, БУЛРИС Русе, Българска национална филмотека, РЗПАБ Разград, КПК Видин, Военно разузнаване Варна, ГД „Мерки и измервателни уреди“ Велико Търново, РДГП Кюстендил, ГКПП Златарево, ГКПП Рудозем, РЗПАБ Етрополе, РЗПАБ Елин Пелин, Община Брегово, изнесени работни места на МЕУ с адрес ул. Лега №1, БАБХ, Електроенергиен системен оператор, ДА „Технически операции“; ГКПП Калотина, Затвор Враца, Български институт по метрология, КАТ Кюстендил, Държавен резерв Сливен, ВД с. Струпец, ВД ст. 599 АБ-Безмер, РПУ Баните, РПУ Стамболийски; РПУ Свищов, ОДП Видин, ОДП Монтана, РПУ Севлиево;

- Осигуряване на комуникационна свързаност за достъп до електронна платформа „Синя карта“ за нуждите на Държавна агенция „Национална сигурност“, МВР - дирекция „Миграция“, Агенция по заетостта, Главна инспекция по труда;

- Осигуряване на комуникационна свързаност за достъп до електронна платформа „BDS To NFEU“ за нуждите на Министерството на вътрешните работи и Министерството на отбраната;

- Осигуряване на комуникационна свързаност за достъп до електронна платформа „BDS To SeaPass“ за нуждите на Министерството на вътрешните работи и Изпълнителна агенция „Морска администрация“;

- Осигуряване на комуникационна свързаност за достъп до „RegiX“;

- Осигуряване на свързаност за използване на системата за BG ALERT по заявки от областни и общински администрации – 50 бр.;

- Изграждане нови възли за достъп (ВД) към ЕЕСМ – 136 бр.;

- Изграждане на нови услуги през ЕЕСМ – 70 бр.;

- Увеличаване на преносния капацитет на възли за достъп (ВД) – 199 бр.;

- Констатираны DDoS атаки - 451 бр.

През отчетния период продължава изпълнението на проект „Широкомасщабно разгръщане на цифрова инфраструктура на територията на България“ по Националния план за възстановяване и устойчивост. В края на 2024 г. са сключени два договора за възлагане на обществена поръчка с предмет: „Подмяна на устройства за Единната електронна съобщителна мрежа в DWDM/Core/Aggregation слоеве и оборудване на съществуващи локации.“.

6.3 Хранилище за данни на е-управление

Хранилището за резервни копия служи за бекъп (резервни копия) върху дискови устройства на данни на администрации с критични системи и регистри на е-управлението. Разположено е в Основния център за данни, разполага с 800 ТБ общ капацитет и оперира повече от четири години. Неговата цел е да осигури географски отделено резервно копие/я на основни системи/регистри/платформи на администрациите, с цел избягване на загуба на информацията там, където живее, както и допълнителна защита от „ransomware“ атаки.

Съгласно утвърдена процедура, администрациите, които са първични администратори данни с критични бази данни и регистри, могат да съхраняват допълнителни резервни копия на критичните си данни.

Основният дисков масив за съхранение на архиви и сървърните конфигурации на хранилището са в края на жизнения си цикъл и са с краен срок за поддръжка 31.12.2024 г.

обявен от производителя. Предприети са мерки и в края на 2024 г. са сключени два договора за възлагане на обществена поръчка с предмет: „Надграждане и обновяване на хранилище за резервни копия (ХРК)“.

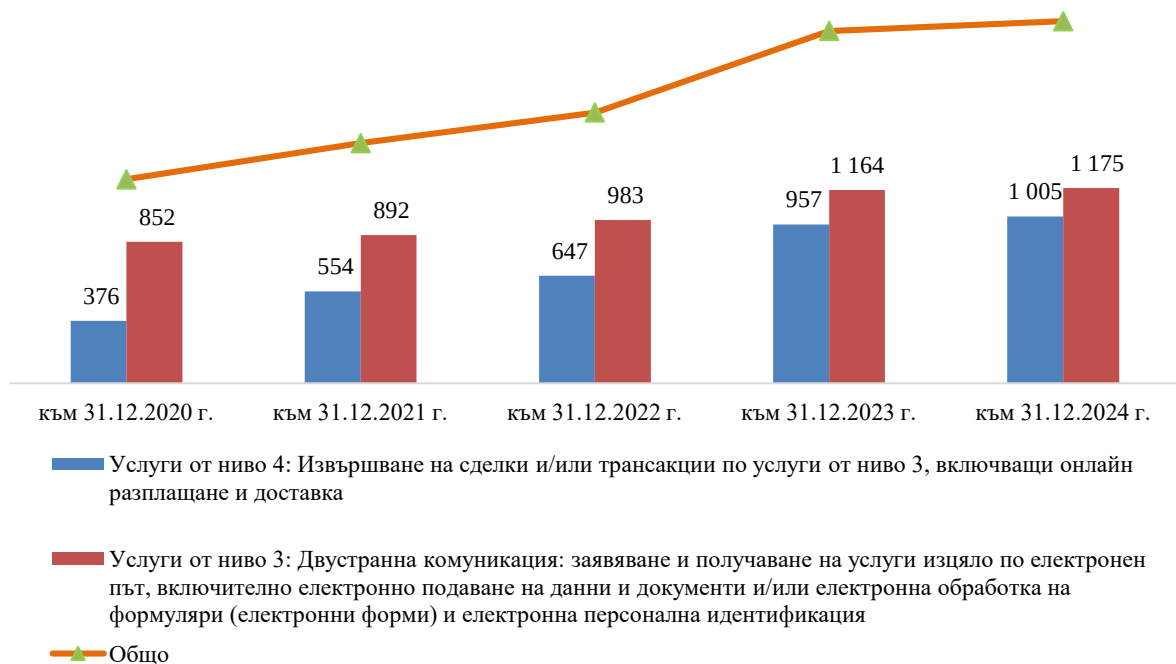
7. Предоставяне на електронни административни услуги

Постигането на 100% онлайн достъпни ключови обществени услуги, включително услуги, които са от значение за важни събития в живота на физическите лица, е една от целите, заложи в Националната пътна карта за цифрова трансформация до 2030 г.

Ефективното реализиране на цифровата трансформация на администрацията, насочена към изпълнение на принципа „потребителя в центъра на административното обслужване“, изисква оптимизация на ресурси и реинженеринг на работните процеси при изграждането и развитието на информационните системи и приложенията за електронни услуги.

7.1 Състояние на електронните административни услуги

Общият брой услуги, вписани в ИИСДА към 31.12.2024 г., е 2 604, от които 2 180 услуги се предоставят на ниво 3 или ниво 4. Справката към края на отчетния период показва, че продължава тенденцията на нарастване на броя на услугите от нива 3 и 4 (фиг. 15). Важно е да се отбележи, че тази справка отчита всяка една услуга с данните за нивата на предоставяне, които не са едни и същи за еднотипните услуги. Невъзможността да бъдат агрегирани данните по еднотипни услуги води до разминаване в броя на услугите по нива и до затруднения в интерпретацията на информацията, що се касае до ЕАУ, предоставяни от повече от една администрация.

Източник: Администрация на Министерския съвет, ИИСДА
Фигура 12: Брой услуги от ниво 3 или ниво 4 по години

Запазва се тенденцията да нараства дялът на административните услуги, предоставяни на нива 3 и 4 спрямо общия брой предлагани услуги.

Предоставянето на услуги през 2024 г. е извършено предимно по електронен път –

98% от общия брой предоставяния. 528 администрации са изпълнили изискването на чл. 12, ал. 2 от ЗЕУ, като са осигурили достъп до техните ЕАУ чрез Портала на електронното управление. Общият брой на предоставените ЕАУ (с различна степен на електронизация) съгласно данните от ИИСДА през 2024 г. е 1 222 483 996, което е нарастване с 0,33% спрямо 2023 г. Най-често използваните от гражданите и бизнеса са ЕАУ на Агенция „Пътна инфраструктура“, Националната агенция за приходите и Националния осигурителен институт, като услугите с най-много предоставяния през 2024 г. са, както следва:

Услуга	Брой предоставяния
Заплащане на такса за изминато разстояние – тол такса чрез обработване на декларирани тол данни за всяко пътно превозно средство, предназначено за превоз на пътници с повече от 8 места за сядане, без мястото на водача и пътно превозно средство, предназначено за превоз на товари с две и повече оси, което има обща технически допустима маса, в състав с ремарке над 3,5 т., което ползва платената пътна мрежа	909 351 460
Справка за здравноосигурителния статус	160 234 601
Приемане на Декларация образец № 1 „Данни за осигуреното лице“ (включително по електронен път)	46 127 467
Приемане на Декларация образец №3 „Данни за здравно осигуряване на лица, осигурени от държавния бюджет“ по електронен път	27 159 102
Справка за задълженията с възможност за извършване на плащания	23 093 257
Приемане на Декларация образец № 6 „Данни за дължими вноски и данък по Закона за данъците върху доходите на физическите лица“ (включително по електронен път)	6 905 848
Заплащане на такса за ползване на платената пътна мрежа на база време – винетна такса за пътни превозни средства с обща техническа допустима максимална маса до или равна на 3,5 тона	6 567 879
Справка за извършени плащания, преведени по сметки на НАП и погасени задължения с тях	5 598 578

Източник: Администрация на Министерския съвет, ИИСДА
Таблица 18: Най-често предоставяните ЕАУ

Заявяването на тези услуги е осигурено от портал, разработен за съответната администрация.

Към края на 2024 г. общо 1 244 ЕАУ са реализирани с централизирано и унифицирано заявяване чрез прилагане на Единния модел, като през отчетния период най-често заявяваните от тях са представени в Таблица19.

Услуга	Брой заявявания
Издаване на удостоверение за данъчна оценка на недвижим имот и незавършено строителство	9 565
Издаване на удостоверение за наличие или липса на задължения по Закона за местните данъци и такси	5 961
Издаване на удостоверение за наследници	3 668
Издаване на удостоверение за семейно положение, съпруг/а и деца	3 207
Данъчна декларация по чл.14 от ЗМДТ за облагане с данък върху недвижимите имоти	3 155
Освобождаване от заплащане на винетни такси при ползване на платената пътна мрежа на лица с 50 и над 50 на сто намалена работоспособност или вид и степен на увреждане и лица или семейства, отглеждащи деца с трайни увреждания до 18-годишна възраст и до завършване на средно образование, но не по-късно от 20-годишна възраст	2 472
Отпускане на месечни помощи за дете до завършване на средно образование, но не повече от 20 годишна възраст	2 209

Източник: Министерство на електронното управление
Таблица 19: Най-често заявяваните ЕАУ по Единния модел

7.2 Осигуряване на институционална идентичност и достъпност на уебсайтовете

Официалните интернет страници и порталите на администрациите трябва да подобряват, насърчават и реализират взаимодействието на административните органи и организации в Република България с гражданите и бизнеса – потребители на административни услуги и информация. Администрациите следва да проектират, създават, поддържат и актуализират своите интернет страници, спазвайки единна рамка за институционална идентичност², която гарантира, че интернет страниците и порталите на администрациите в Република България са ориентирани към потребителя и са с безпрепятствен, пряк и постоянен достъп, ясна навигация и достъпно съдържание за всички потребители, включително за лица с увреждания и функционални ограничения. Стандартът, който осигурява минималното равнище на достъпност и трябва да се спазва при изграждането и развитието на административните интернет страници, е хармонизиращият стандарт EN 301 549, съгласно разпоредбата на чл. 39, ал. 2 от НОИИСРЕАУ³.

В изпълнение на функциите по наблюдение и прилагане на изискванията на Директива (ЕС) 2016/2102 относно достъпността на уебсайтовете и мобилните приложения на организациите от общественния сектор, МЕУ извършва регулярни проверки за достъпност на уебсайтове (интернет страници) и мобилни приложения на лицата по чл. 1 от ЗЕУ, съгласно чл. 60а от ЗЕУ. Контролът се осъществява в съответствие с Методология за наблюдение и проверки на достъпността на съдържанието на интернет страниците и

² [Правила за институционална идентичност на интернет страниците и портали на държавната администрация - https://egov.government.bg/wps/portal/ministry-meu/strategies-policies/institutional-identity](https://egov.government.bg/wps/portal/ministry-meu/strategies-policies/institutional-identity)

³ Последната обнародвана в „Официален вестник“ на Европейския съюз (ОВ L 289/53 от 12.08.2021 г.), версия на хармонизиращия стандарт е EN 301 549 V3.2.1 (2021-03), който включва WCAG 2.1. AA

мобилните приложения⁴ на лицата по чл. 1 от ЗЕУ, съобразена с Решение за изпълнение (ЕС) 2018/1524 от 11 октомври 2018 г. и на основата на хармонизирания стандарт, разработен в подкрепа на Директивата.

През 2024 г. са извършени проверки на 272 уебсайта (от тях 137 – на администрации), а резултатите от тях, с включени разяснения по установените несъответствия с изискванията за достъпност и срок за отстраняването им, са предоставени на организациите. Най-често срещаните бариери за достъпността в уебсайтовете са свързани с недостатъчен контраст между текст и неговия фон, изображения без алтернативен текст, празни връзки, липса на етикети за полета във формуляр или несвързани етикети, непоследователно йерархично вложени заглавия, неправилно определен език на страница. Обратната връзка от проверените организации, както и извършени последващи проверки показват, че се предприемат необходими действия за отстраняване на несъответствията, подобряване на достъпността и за поддържане на достъпно съдържание. В резултат на извършен задълбочен преглед на достъпността на своите уебсайтове някои от администрациите са планирали и създали изцяло нови уебсайтове, вкл. изграждане на федерирани портали в инфраструктурата на Портала на електронното управление.

8. Системна интеграция

Обхватът на понятието системна интеграция е описан в чл. 7с от ЗЕУ, като системната интеграция е определена като комплексна дейност, която освен предоставянето на услуги по изграждане, поддържане, развитие и наблюдение на работоспособността на информационните и комуникационните системи, използвани от административните органи, включва и други дейности, които осигуряват изпълнението на тези услуги. Законът не дефинира изчерпателно обекта и предмета на тези дейности, поради което те биха могли да обхващат услуги, доставки и/или строителство, както и друг вид услуги, различни от посочените. Системната интеграция е комплексна дейност „от начало до край“. Системният интегратор участва и подпомага административен орган - бенефициер от формулирането на първоначална концепция за изграждане на информационни и комуникационни системи и ресурси до времето, когато тези ресурси/системи са използвани докрай или се преустанови тяхната употреба.

Тези дейности се насочват към всеки един административен орган-бенефициер, съобразно неговите потребности, поради което не е възможно тяхното предварително изчерпателно определяне. Обхватът на тези дейности се определя съвместно между административния орган – бенефициер и Системния интегратор, в зависимост от желания резултат и в рамките на осигуреното финансиране. Контролът при определяне на обхвата на дейностите и услугите за системна интеграция се осъществява от МЕУ.. Системната интеграция е инструмент за подпомагане на административните органи - бенефициери при планиране на всички дейности, свързани с развитието на електронното управление и информационните и комуникационни технологии, базирано на партньорство и съвместна работа между административния орган и Системния интегратор. Добавената стойност на този подход се определя в рамките на осигуреното финансиране от наличния капацитет на Системния интегратор и ангажиментите на административните органи - бенефициери по изпълнение на политиките за електронно управление, киберсигурността и националната политика за информационните ресурси. Системният интегратор се явява структура, която разширява вътрешния капацитет на административните органи (extended arm of public administration).

С разпоредбата на § 45, ал. 1 от Преходните и заключителни разпоредби към Закона за изменение и допълнение на Закона за електронното управление, изпълнението на

⁴ <https://egov.government.bg/wps/portal/ministry-meu/home/web-accessibility/monitoring>

системната интеграция по Глава първа „а“, Раздел IV от закона се възлага от 29.11.2019 г. на „Информационно обслужване“ АД. Решението на Министерския съвет за определяне на административните органи, които при изпълнението на своите функции, свързани с дейности по системна интеграция, възлагат изпълнението на тези дейности на системния интегратор „Информационно обслужване“ АД, е прието на 05.12.2019 г. (РМС № 727/2019).

Решение № 727 на Министерския съвет от 2019 г. е изменено и допълнено с Решения № 358 и № 419 на Министерския съвет от 2020 г., Решения № 203, 371, 466 и 471 на Министерския съвет от 2021 г., Решения № 127, 139, 447, 522, 736, 960 и 977 на Министерския съвет от 2022 г., Решения № 126, 298, 622 и 741 на Министерския съвет от 2023 г. и Решения № 102, 383, 442 и 590 на Министерския съвет от 2024 г.

В обхвата на системната интеграция към 31.12.2024 г. са включени следните администрации, като обхватът на услугите и дейностите за системна интеграция за всяка една от тях е определен със съответното решение:

1. Министерството на финансите;
2. Агенцията за държавна финансова инспекция;
3. Националната агенция за приходите;
4. Агенцията по обществени поръчки;
5. Агенцията по вписванията;
6. Агенцията по геодезия, картография и кадастър;
7. Главна дирекция „Гражданска регистрация и административно обслужване“ (към Министерство на регионалното развитие и благоустройството);
8. Агенция за публичните предприятия и контрол;
9. Министерството на здравеопазването;
10. Изпълнителната агенция по лекарствата;
11. Изпълнителна агенция „Медицински надзор“;
12. Регионалните здравни инспекции – 28 бр.;
13. Националната експертна лекарска комисия;
14. Националният център по трансфузионна хематология;
15. Районните центрове по трансфузионна хематология;
16. Националната здравноосигурителна каса;
17. Централна избирателна комисия;
18. Министерството на електронното управление;
19. Администрация на Министерския съвет;
20. Министерство на външните работи
21. Българската агенция по безопасност на храните;
22. Изпълнителна агенция „Инфраструктура на електронното управление“;
23. Комисия за защита на потребителите;
24. Сметната палата на Република България;
25. Министерството на енергетиката.

През 2024 г. дейността на Системния интегратор включва следните по-значими разработени и обновени информационни и комуникационни системи:

- **Надграждане на Националната здравноинформационна система (НЗИС)** – Надграждане на eRX Мобилно приложение за издаване на електронни рецепти от лекари, членуващи в Българския лекарски съюз; Надграждане на електронното пациентско досие; Възможност за сдвояване на здравно досие през Регионалните здравни инспекции (РЗИ), Районните здравноосигурителни каси (РЗОК) и офисите на „Информационно обслужване“ АД; Електронна система за разпределяне и проследяване на ваксини; Въвеждане на модул „Дългосрочна грижа за здравето“; Статистическа информация за дейността на НЗИС.

От 01 април 2024 г. предписанията за антибактериални лекарствени продукти за

системна употреба са изцяло електронни, като от тогава до края на 2024 г. са изписани близо 4,5 млн. бели рецепти за антибиотици. От тях почти половината дават възможност за заместване с еквивалентен лекарствен продукт. Общият брой на изписаните електронни бели рецепти през НЗИС надхвърля 7 млн. От тях за антибиотици са близо 6 млн. или над 83% от генерираните бели рецепти, а останалите са лекарства за диабет. Изписването на бели рецепти само по електронен път през 2024 г. намалява драстично безконтролната употреба на антибиотици, завишава надзора по предписването и отпускането им и редуцира презапасяването с тях.

Над 3000 общопрактикуващи лекари от цялата страна се възползват ежедневно от функционалностите, които платформата предлага. Средното време, което лекарите отделят за преглеждане на досието на свой пациент, е 7,12 мин. Достъпът до въведените в пациентското досие медицински данни, без значение източника на финансиране, дава възможност на общопрактикуващите лекари да разполагат с по-пълноценна информация при назначаването на лечение, както и да имат по-добра проследимост в дългосрочен план върху състоянието на пациентите си. На пациентите вече не се налага да носят хартиени документи за рецепти, прегледи, изследвания и други медицински събития при своя личен лекар, което спестява време и ресурси както на гражданите, така и на медицинските специалисти. От друга страна се минимизира рискът от изгубени документи, погрешно предаване на информация между пациент и лекар или неточна интерпретация на резултати.

Осигурена е възможност гражданите, които не притежават електронен подпис, да посетят офис на Системния интегратор, Районната здравноосигурителна каса (РЗОК) или Регионалната здравна инспекция (РЗИ), където оторизиран служител им съдейства за получаване на достъп до електронното им здравно досие. Само за 3 месеца след пускане на функционалността на 02 септември 2024 г. над 53 000 души са сдвоили здравното си досие с приложението и са получили достъп до НЗИС.

По отношение на ваксините разработката подобрява планирането при отпускане на ваксини от РЗИ към лекари, като се въвеждат правила за електронно заявяване и планово раздаване на количества, което слага край на чакането от страна на лекарите пред здравните инспекции. Само за два месеца са регистрирани над 4 200 получатели на ваксини, в това число общопрактикуващи лекари и лечебни заведения, от всички 28 РЗИ в страната. Отчетени са над 3 700 отделни записа с изписване от РЗИ, с повече от 13 000 позиции и над 800 000 дози ваксини.

Общият брой на регистрираните в НЗИС електронни прегледи надхвърли 110 млн. Внушителната цифра е постигната за по-малко от 2 години, откакто е въведено в експлоатация електронното документиране на извършените прегледи. Средно на ден се регистрират над 220 000 прегледа в електронен формат от близо 14 500 лекарски практики, а денталните прегледи, регистрирани в системата надхвърлят 3.7 млн. С НЗИС работят над 55 хил. лекари, близо 14 000 зъболекари, 10 400 фармацевти, над 750 лаборатории, 3 258 аптеки и над 480 лечебни заведения.

- **Надграждане на системата на Националната здравноосигурителна каса (НЗОК)** – надградена е платформата за издаване по електронен път на „Протокол за предписване на лекарствени продукти, заплащани от Националната здравноосигурителна каса/Районните здравноосигурителни каси“ като е осигурена възможност за изпращане на уведомление в реално време чрез SMS или Viber на пациентите, които ползват скъпоструващи лекарства за домашно лечение и помощни средства; пациентите в реално време се запознават със статуса на техния протокол.

- **Надграждане на системата за спешната помощ** – обезпечава се процесът по заявяване и предоставяне на авиомедицински транспорт. До края на 2024 г. системата е развита в 3 локации, заявени са 57 случая и 47 са обслужени; чрез нея се осигурява

възможност за бързо, навременно, автоматизирано обработване на регистрираните случаи на спешна медицинска помощ чрез въздушен транспорт. Модулът е част от информационната система за регистриране и проследяване на получените обаждания (ИСРППО), част от комуникационно-информационните системи в спешната медицинска помощ (СМП).

- **Надграждане на Информационната система за контрол на медицинската експертиза (ИСКМЕ)** – с въведените промени в системата се позволява случайно разпределение на документите в трудово-експертните лекарски комисии (ТЕЛК), с което се намалява времето за разглеждане на заявленията на пациентите средно от 73 дни на максимум 3 дни или с близо 96%. Това е огромно облекчение за гражданите, които кандидатстват за освидетелстване за нетрудоспособност и им се налагаше да чакат няколко месеца за предвиждане на документацията към лекарските комисии и издаване на решение. Преди електронизацията на процеса заявленията се разпределяха ръчно от регионалните картотеки на медицинската експертиза (РКМЕ) към ТЕЛК комисиите, докато сега процесът е изцяло автоматизиран.

- **Разработване на нова кадастрално-административна информационна система на Агенцията по геодезия, картография и кадастър (АГКК)**, внедрена в края на 2024 г., чрез нея се предоставят над 20 електронни услуги за гражданите, бизнеса, държавните и общински администрации. Заявителите могат да получат веднага на личния си профил в системата генерираните им документи и справки от всяко място, по всяко време онлайн. Чрез новата система, издаването на скица за недвижим имот (поземлен имот, сграда или самостоятелен обект в сграда) отнема няколко минути, докато преди внедряването ѝ – 3 дни при бърза поръчка.

- **Разработка на платформа за производство за издаване на разрешителни за работа и пребиваване на чужденци** – граждани на трети държави на територията на Република България, въведена в експлоатация през октомври 2024 г. Платформата позволява издаването, в изключително кратки срокове, на няколко вида разрешения, свързани с наемане на чужди граждани на работа, вкл. Единно разрешение за пребиваване и работа, Разрешение за продължително пребиваване тип „Синя карта на ЕС“, Разрешение на лице, преместено при вътрешнокорпоративен трансфер, Разрешение за сезонен работник и Регистрация за краткосрочна заетост до 90 дни. Системата намалява с 3 пъти времето за получаване на необходимите документи. Преди това времето за издаване на разрешително за работа отнемаше 14 дни, докато сега целият процес приключва в рамките на не повече от 4 дни. Чрез системата работодателите имат възможност да подават изцяло по електронен път, от всяко място и по всяко време, заявления за наемане на чуждестранни работници. Работодателите могат да подават заявления за наемане на чужденци на следния електронен адрес: <https://workinbulgaria.egov.bg/>

- **Разработване и внедряване на Интегрираната финансово - информационна система за общините** – чрез системата се осигурява финансовото управление на общините в Република България, както и второстепенните разпоредители с бюджет към тях. Към края на 2024 г. Системата се използва активно в 20 общини и 200 второстепенни разпоредители с бюджет (ВРБ) към тях, като същата е внедрена в общо 221 общини и 1005 ВРБ към тях.

- **Надграждане на Търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел (ТРРЮЛНЦ)** – реализирана е възможност дружествата с променлив капитал (ДПК) да бъдат регистрирани по Търговския закон – възможност за вписване в ТРРЮЛНЦ

- **Надграждане на Централизираната автоматизирана информационна система „Електронни обществени поръчки“ (ЦАИС ЕОП)** – внедрена е актуализирана версия на ЦАИС ЕОП, с която се въвеждат нови електронни образци (e-Forms) съгласно Регламент за изпълнение (ЕС) 2022/2303 на Комисията от 24 ноември 2022 г. Системата е надградена с възможност за достъп до финансова информация на стопанските субекти, необходима при оценка на икономическото и финансовото състояние на кандидати и

участници в обществени поръчки, съгласно чл. 67, ал. 9 от ЗОП, чрез интеграция между ЦАИС ЕОП и информационната система „Мониторстат“ на Националния статистически институт. Общият брой на публикуваните електронни обществени поръчки към началото на 2025 г. надхвърли 95 600 (в този брой не се включват пазарните консултации и възлаганията извън приложното поле на ЗОП – т. нар. изключения). Само за 2024 г. обществените поръчки са над 22 700, което е значително повече в сравнение с предходни години с изкл. на 2023 г. Най-много са публикуваните обществени поръчки за доставки – малко над 46 100, следвани от поръчките за услуги и строителство. Общата прогнозна стойност на публикуваните обществени поръчки през Централизираната автоматизирана информационна система „Електронни обществени поръчки“ (ЦАИС ЕОП) е почти 119 млрд. лв. без ДДС за последните 5 години, близо 30% от подадените над 460 000 оферти за периода са изпратени в извънработно време. В системата са регистрирани и активни над 24 200 организации, като над 18 700 са стопански субекти. Броят на възложителите, които използват ЦАИС ЕОП, е 5 467. Общо регистрираните служители в администрациите и различни организации, които работят със системата, надхвърля 82 200.

- **Разработване на уеб-базирана платформа за проследяване и отчитане на напредъка на държавните структури за въвеждането на единната европейска валута** на адрес: <https://evro.egov.bg>. Всички граждани и заинтересовани лица имат възможност да проследяват и контролират степента на адаптиране на информационните системи на държавните структури за работа с еврото. Разработената платформа е част от актуализирания Национален план за въвеждане на еврото в Република България, приет с решение на Министерския съвет № 797 от 13 ноември 2023 г.

- **Разработване на информационна система за обмен на информация, постъпваща от точките на присъствие на европейските мрежи за обмен на класифицирана информация в Министерството на външните работи**, внедрена през септември 2024 г. - чрез системата се осигурява единно работно пространство за съхранение, организация и предоставяне на достъп до документи, съдържащи класифицирана информация на ЕС с максимално ниво на класификация RESTREINT UE/EU RESTRICTED, постъпващи от ТнП (Точка на присъствие) на европейските мрежи в България по електронен път в защитена комуникационна и информационна система, до която имат достъп само оторизирани лица.

- **Надграждане на Центъра за киберсигурност на „Информационно обслужване“ АД в Национален операционен център за киберсигурност** – през 2024 г. Центърът за киберсигурност на Системния интегратор е надграден и е първият и единствен в България SOAR (SOCSaaS) за автоматизирана реакция на атака, с разработени над 440 наръчници за автоматизирана реакция при атака. Внедрени са многовалови защити и технологии са осигуряване на автоматизирана защита и реакция при наличие на уязвимости и инциденти. Дейностите по анализ и обработване на заплахите се извършват в режим 24/7 от над 32 експерти по киберсигурност, 2 от които са сертифицирани от SANS Institute (SysAdmin, Audit, Network and Security Institute). Текущо в Центъра за киберсигурност на Системния интегратор са защитени приблизително 20 000 крайни точки, като се регистрират над 2 700 000 записи от над 100 информационни системи на администрациите на месец и са регистрирани над 600 GB DDoS атаки в България.

През 2024 г. са обновени информационно-комуникационните инфраструктури на Агенцията по геодезия, картография и кадастър, Администрацията на Министерския съвет, Министерството на енергетиката, Агенцията за държавна финансова инспекция, с което е постигнато осъвременяване на информационната среда, повишаване на защитата и информационната им сигурност.

През 2024 г. Системният интегратор е доставил общо 5 433 компютърни конфигурации и монитори, от които 1 236 бр. конфигурация настолен компютър с монитор, клавиатура и мишка, 3 927 бр. монитори и 270 бр. преносими компютри, 724 бр.

мултифункционални устройства, принтери и скенери и 1 732 бр. таблети.

Разходите на административните органи за системна интеграция по реда на чл. 7с от ЗЕУ за периода 2020 г. – 2024 г. са близо 550 млн. лв., от които 53% са разходи за услуги и 47% – за доставки на хардуерно оборудване и софтуерни лицензи. През 2024 г. 36% от услугите и дейностите за системна интеграция се изпълняват със собствен ресурс на публичното предприятие, а останалите 64% - чрез възлагане на обществени поръчки по реда на Закона за обществените поръчки (ЗОП). За дейностите, които са възложени съгласно Закона за обществените поръчки, средният приход на Системния интегратор за доставки и услуги е приблизително 4%, а само за доставки – 3%.

През 2024 г. 97% от всички приходи на „Информационно обслужване“ АД се формират от услуги и дейности за централната администрация, териториалната администрация и съдебната система. По отношение на дела на системната интеграция - същата представлява над 81% приходите на публичното предприятие.

В началото на 2024 г. Системният интегратор е приет за член на Европейската асоциация на публичните ИТ доставчици EURITAS (<https://www.euritas.eu/>). В престижната асоциация членуват представители на Германия, Австрия, Италия, Финландия, Малта, Швейцария, Дания, Холандия и Хърватия. Целта на асоциацията е да създаде трансевропейска мрежа от обществени доставчици на ИКТ услуги, които да обменят ноу-хау и най-добрите практики в областта на електронното управление, да адаптират стандартите и потенциала за надграждане на ИТ системите, използвани в публичната администрация. „Информационно обслужване“ АД получи специална покана за членство в Асоциацията и така стана вторият представител на Източна Европа в нея. Регулярно се провеждат срещи на върха на EURITAS, в които участват освен ръководителите на системните интегратори в Европа и представители от Европейския парламент, отговорни за прилагането на ИКТ политики и регламенти в Европа.

IV. УКРЕПВАНЕ НА МРЕЖОВАТА И ИНФОРМАЦИОННА СИГУРНОСТ

През 2024 г. МЕУ продължи активно да изпълнява функциите си по прилагане на политиката в областта на мрежовата и информационната сигурност (МИС). Съгласно Закона за киберсигурност (ЗКС), министерството ръководи и контролира изпълнението на организационните и техническите мерки за защита на информационните системи, мрежи и данни на административните структури.

Основен акцент бе поставен върху прилагането на Наредбата за минималните изисквания за мрежова и информационна сигурност, като се обърна особено внимание на повишаването на капацитета на администрациите да прилагат тези изисквания ефективно. Администрациите са насърчени да актуализират вътрешните си политики и процедури, включително чрез внедряване на системи за управление на сигурността на информацията (СУСИ).

1. Състояние на мрежовата и информационна сигурност

През 2024 г., в изпълнение на ЗКС, са извършени 69 проверки на административните органи за оценка на съответствието с изискванията за мрежова и информационна сигурност, НМИМИС, като от тях 62 са инициирани в отговор на постъпил сигнал. Анализът на резултатите показва, че администрациите привеждат документацията в съответствие с изискванията на НМИМИС - разработени са вътрешни политики за сигурност и процедури, но все още се наблюдава недостатъчна регулярност при актуализирането им.

За оценка на нивото на мрежовата и информационната сигурност в административните органи през 2024 г. са проведени анкети за съответствие с изискванията

на НМИМИС. Анализът на получените 402 отговора, от общо 588 изпратени въпросника, е представен в таблица 20.

	Брой административни органи отговорили с „ДА“
чл. 4 от НМИМИС имат утвърдена политика за информационна сигурност.	360
По чл. 5 от НМИМИС имат вътрешни правила за достъп до ИКТ ресурси.	353
По чл. 8 от НМИМИС – поддържат актуализирани схеми на ИК инфраструктурата и опис на информационните активи.	344
По чл. 10 от НМИМИС – имат определени клаузи в договорите за реакция при инциденти и време за възстановяване работоспособността на системите.	292
По чл. 22 от НМИМИС – мерки за защита в ИК инфраструктурата си и актуализиране на софтуера, операционните системи и фърмуера.	382
По чл. 23 от НМИМИС – проверка на актуалността и работата на антивирусните програми.	399
По чл. 30 от НМИМИС – проверка на плановете за действие при инциденти.	276
По чл. 30 ал. 4 от НМИМИС – имат стратегия за комуникация в случай на инциденти със значително увреждащо въздействие и/или киберкриза.	173
По чл. 32 от НМИМИС – имат вътрешни правила/инструкции за резервиране и архивиране на информацията	314

Източник: Министерство на електронното управление

Таблица 20: Оценка на съответствието за МИС с изискванията по НМИМИС

Данните от 2024 г., базирани на получените отговори от административните органи, показват, че повечето институции изпълняват основните изисквания за мрежова и информационна сигурност:

- 89,6% имат утвърдена политика за информационна сигурност, което е ключова стъпка към изграждане на устойчиви механизми за защита;
- 87,8% са въвели вътрешни правила за достъп до ИКТ ресурсите, което намалява риска от нерегламентиран достъп;
- 85,6% поддържат актуализирани схеми на ИКТ инфраструктурата и опис на информационните активи – добра практика за ефективно управление на ресурсите;
- 68,7% са включили клаузи за реакция при инциденти и време за възстановяване в договорите си, което създава риск от забавени действия при критични ситуации;
- 95% са направили преглед на мерките за защита и са актуализирали софтуера,

операционните системи и фърмуера, което значително намалява уязвимостите;

- 99,3% редовно проверяват актуалността и ефективността на антивирусните си програми, което е положителен знак за защита от зловреден софтуер;
- 43,3% са извършили проверки на плановете си за действие при инциденти, което показва необходимост от по-активен подход в управлението на кризисни ситуации;
- 39,2% имат стратегия за комуникация в случай на инциденти със значително въздействие или киберкриза, което може да затрудни координацията и бързата реакция;
- 78,1% са въвели вътрешни правила за архивиране на информацията, което е важно за предотвратяване на загуба на данни;
- 4,7% използват Security Information Event Management (SIEM) системи, които осигуряват проактивен мониторинг и анализ на киберзаплахите.

Малкият процент на използване на SIEM решения, подчертават необходимостта от допълнителни мерки за автоматизиране на процеса по мониторинг и реакция на заплахи и нежелани събития, с цел повишаване на цялостната киберсигурност в публичния сектор.

2. Мерки за повишаване нивото на мрежовата и информационната сигурност

Мерките за повишаване на нивото на мрежовата и информационната сигурност през 2024 г. са в следните направления:

2.1 Нормативна уредба

През отчетния период, в резултат на работата на сформиранията междуправителствена работна група, е изготвен проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за киберсигурност, с цел хармонизиране на националното законодателство в съответствие с изискванията на Директива 2022/2555 (ЕС) от 14 декември 2022 година относно мерки за високо общо ниво на киберсигурност в Съюза. Проектът предвижда разгръщане на секторите, създаване на нови регулаторни функции, както и правила за управление на риска, свързан с ИКТ. С Решение № 843 от 11.12.2024 г. на Министерския съвет проектът е приет и внесен на 12.12.2024 г. в Народното събрание на Република България.

През 2024 г. Европейската комисия прие регламента за прилагане схемата на ЕС за сертифициране на киберсигурността по общи критерии (EUCC). Базирана на доброволни принципи, новата схема на EUCC позволява на доставчиците на ИКТ, които желаят да покажат доказателство за сигурност, да преминат през общоприет процес на оценка в ЕС, за да сертифицират ИКТ продукти като технологични компоненти (чипове, смарт карти), хардуер и софтуер. Схемата се основава на доказана с времето рамка за оценка на SOG-IS Common Criteria, която вече се използва в 17 държави-членки на ЕС, но не и от България.

2.2 Национален координационен център (НКЦ)

Една от основните цели на НКЦ е участието и взаимодействието с „Мрежата от национални координационни центрове (NCCs Network)“, както и изграждането на българска киберобщност.

През 2024 г. НКЦ България бе съорганизатор в две събития, едно от които на международно ниво на тема „ECCC Access-2-Finance“.

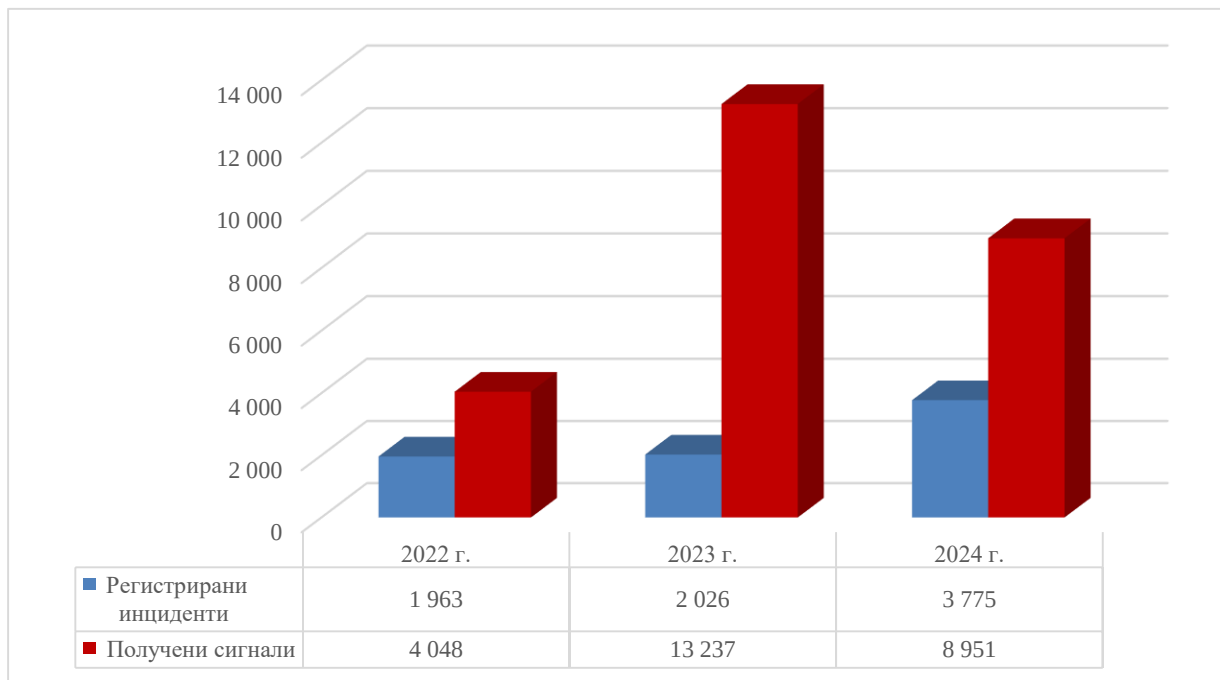
Продължава изпълнението на проект „Национален координационен център - България“ по Програма „Цифрова Европа“ (Digital Europe Programme). Основната цел на

проекта е да подпомага изграждането на знания и иновационни дейности в областта на киберсигурността чрез обединяване на заинтересовани страни – промишленост, академични среди, малки и средни предприятия (МСП) и обществени организации. Тази инициатива цели и формирането на българската екосистема за киберсигурност.

Националният координационен център ще действа като национален информационен хъб, предоставящ възможности за финансиране, развитие на знания и иновации в областта на киберсигурността. Центърът ще подпомага изграждането на капацитет и ще насърчава сътрудничеството между публичния и частния сектор, както и академичната общност в цяла Европа.

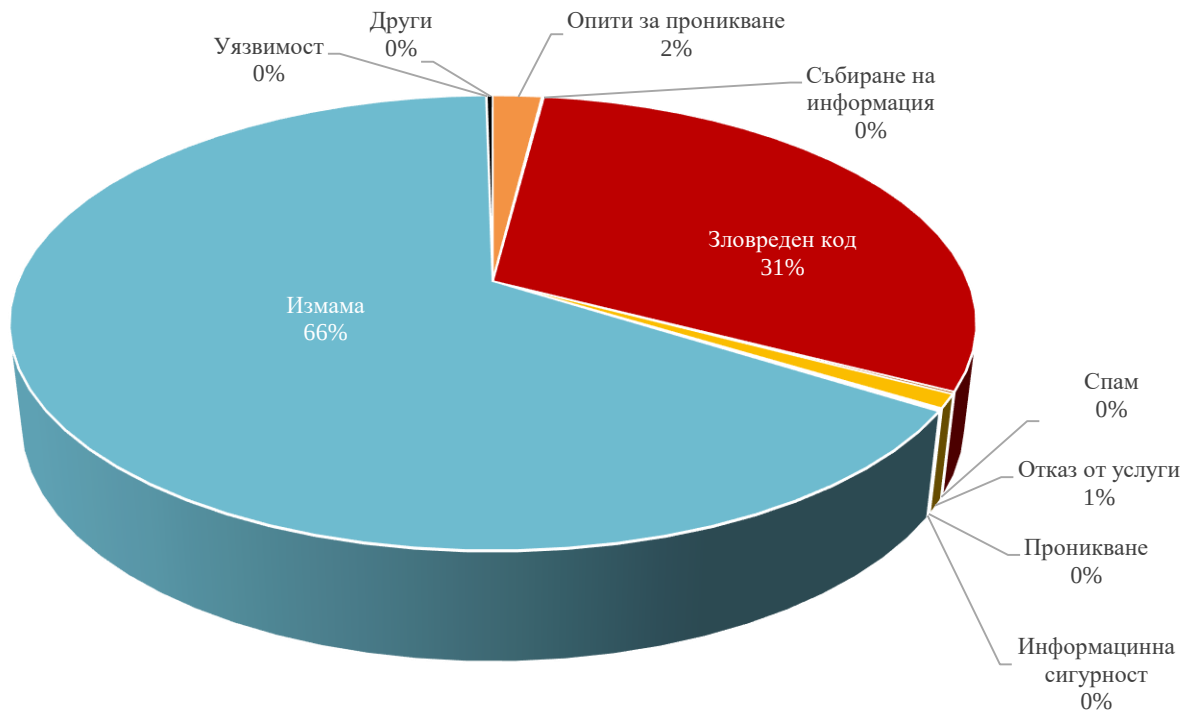
2.3 Национален екип за реакция на инциденти в компютърната сигурност

През 2024 г. Националният екип за реагиране при инциденти с компютърната сигурност (НЕРИКС) констатира непрекъснато усложняване на киберобстановката в страната, като са регистрирани 8 951 сигнала. От тях като инциденти, съгласно таксономията на ENISA, са регистрирани 3 775 бр. (фиг. 16).

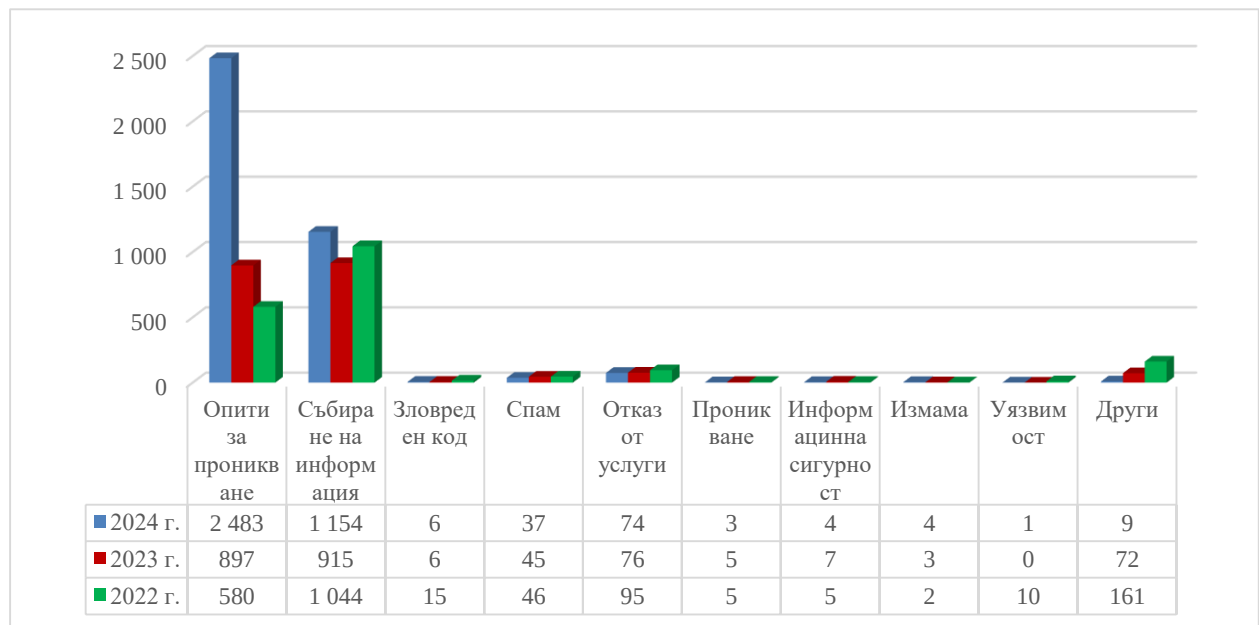

Източник: Министерство на електронното управление / ИА ИЕУ
Фигура 16: Получени сигнали и регистрирани инциденти

Най-често срещаните инциденти са свързани с разпространението на зловреден код и измама (phishing). НЕРИКС е изпратил 6 206 препоръки и указания за разрешаването на киберинциденти. На фигура 17 и 18 са показани видовете регистрирани инциденти за отчетния период.

Източник: Министерство на електронното управление / ИА ИЕУ
Фигура 17: Видове регистрирани инциденти

Източник: Министерство на електронното управление / ИА ИЕУ
Фигура 18: Сравнителна таблица на видове регистрирани инциденти за периода 01.01.2022 г.-31.12.2024 г.

В изпълнение на проактивните си действия, НЕРИКС публикува на своя сайт (govcert.bg) предупреждения за заплахи и уязвимости, както и препоръки за тяхното отстраняване.

2.4 Повишаване на осведомеността и компетентностите

С цел гарантиране сигурността на изборния процес при провеждането на парламентарните избори в страната през юни и ноември и изборите на представители в Европейския парламент, бяха изготвени и изпратени указания за повишаване нивото на мрежовата и информационната сигурност до всички административни органи.

Министерството на електронното управление организира участието на Република България в широкомащабното киберучение „Cyber Europe 2024“ на ENISA. Това учение се провежда на всеки две години, с цел подобряване на сътрудничеството и укрепване на способностите в областта на киберсигурността, както на европейско, така и на национално ниво. Тематиката на учението бе свързана със сектор енергетика. Учението се проведе на 19-20 юни 2024 г. и в него взеха участие представители от всички държави-членки на ЕС, както и различни европейски и международни институции.

„Cyber Europe 2024“ представлява симулация на широкомащабни инциденти в киберсигурността, които ескалират до киберкризи. Участниците следваха предварително установен сценарий, който включваше решаване на реалистични казуси, свързани с киберзаплахите в енергийния сектор. Учението предостави възможност за анализ на технически инциденти, разработване на стратегии за осигуряване на непрекъснатост на бизнес процесите и управление на кризисни ситуации, с цел подобряване на уменията за реакция при киберинциденти. МЕУ съвместно с Министерството на транспорта и съобщенията (МТС) участва в организирането и подготовката на „ITU Cybersecurity Forum and CyberDrill EU'24 for Europe and Mediterranean“, което се проведе в периода 25-29 ноември в София.

НЕРИКС участва в Cyber Europe 2024 и Cyber Drill 2024 East & Middle East - учения, насочени към изграждане на капацитет за прилагането на стандартни оперативни процедури при реакция на киберинциденти.

През 2024 г. се проведеха две обучения с представители на общините, с цел повишаване на нивото на мрежовата и информационна сигурност.

Агенцията на Европейския съюз за киберсигурност (ENISA) организира професионални обучения, обхващащи голямо разнообразие от теми за киберсигурност, включващи нововъзникващи заплахи, Ransomware, Penetration Testing, Vulnerability Assessments, Malware Analysis, Reverse Engineering, Security Operation Center (SOC) и други. Обучението беше безплатно, онлайн, на английски език и се осъществи чрез платформа, която позволява на лица да имат достъп до голямо портфолио от курсове за електронно обучение със собствено темпо. Платформата съдържа над 600 часа модули за задълбочено обучение, обхващащи огромно разнообразие от теми за киберсигурност, включително SOC, нововъзникващи заплахи, рансъмуер, текущи и исторически CVE, тестове за проникване, оценки на уязвимости, анализ на зловреден софтуер, обратно инженерство, няколко решения за сигурност от корпоративен клас и много повече. Достъп до платформата бе предоставен на 70 ключови експерта по МИС, номинирани от администрациите в страната.

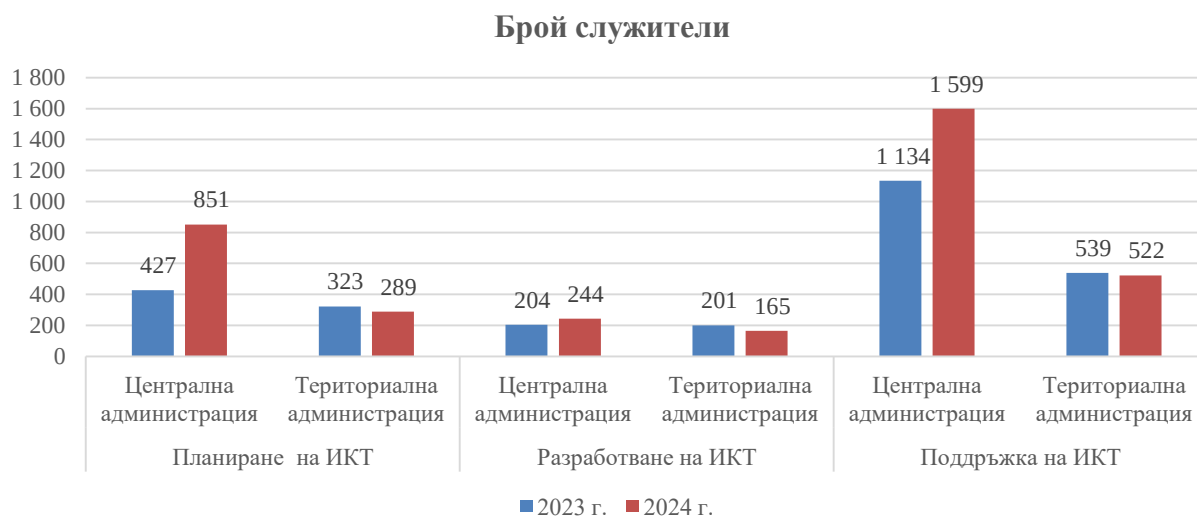
V. ЧОВЕШКИ РЕСУРС В ИКТ

За 2024 г. малко повече от 35,71% от администрациите разполагат с вътрешен ресурс – вътрешна структура (дирекция, отдел, звено) или отделни специалисти, които да отговарят и извършват поддръжка на информационните ресурси. 186 администрации или 31,63% от всички през 2024 г. разчитат изцяло на външни изпълнители за поддръжката на своите ИКТ, а 29,42% използват смесен подход (вътрешен ресурс и външен изпълнител). Макар и малък се запазва броят на администрациите, които не ползват никакви механизми за поддръжка на своите информационни ресурси (19 администрации).

За 2024 г. се запазва тенденцията администрацията да ползва външен изпълнител или смесен подход за поддръжката на информационните ресурси. Поради кадрови и икономически ограничения е налице невъзможност за изграждане на изцяло собствен административен капацитет в областта на ИКТ. Администрациите делегират експлоатационната поддръжка на информационните си системи или част от тях на външни изпълнители чрез договори с физически или юридически лица. По отношение на

поддржката все повече се налага общоразпространените функции по поддржка на ИР да бъдат изведени като споделена услуга и да се оформят централни звена, които да осигуряват ИТ услуги в системата на дадена администрация. Реализирането на тази необходимост ще доведе до оптимизиране на разходите за поддржка и развитие на информационните ресурси за постигане на ефективност и ефикасност в държавната администрация.

За 2024 г. общият брой на служителите в администрацията, занимаващи се с планиране, разработка или поддржка на информационни ресурси е 3 670 или с 465 повече спрямо 2023 г. Забелязва се почти двойно (99,3%) увеличаване на служителите, заети с планиране на ИКТ в централните администрации, докато в териториалните администрации има намаление с 10,5% . Детайлно разпределение на служителите по вид функция и вид администрация е представено на фигура 19:

Източник: Администрация на Министерския съвет, ИИСДА
Фигура 19: Брой служители в администрацията, ангажирани с ИР

В заключение, данните от 2024 г. потвърждават необходимостта от повишаване на капацитета на служителите, отговарящи за ИКТ в администрацията, което е от значение за успешната реализация на политиката за е-управление, за информационната сигурност и за изграждането на ефективна цифрова администрация.

VI. КОНТРОЛ НА ИНФОРМАЦИОННИТЕ РЕСУРСИ

1. Контрол в рамките на бюджетния процес на разходите за е-управление и ИКТ

Контролът в рамките на бюджетния процес се осъществява на основание чл. 7г от ЗЕУ и е съобразен с обхвата, определен от Закона за администрацията, Закона за електронното управление и съответната бюджетна процедура, съгласно Указания на министъра на финансите.

Съгласно цитираната разпоредба, всички административни органи са длъжни предварително да съгласуват с министъра на електронното управление разходите в областта на електронното управление и за използваните от тях информационни и комуникационни технологии, като предоставят документи и информация за средносрочните бюджетни прогнози, проектобюджетите за следващата година, утвърдените годишни бюджети и извършените промени по бюджетите си в тази област, текущите и годишните отчети.

Проверките се извършват в съответствие с Правила за предварително съгласуване на разходите на административните органи в областта на електронното управление и за

използваните от тях информационни и комуникационни технологии в рамките на бюджетния процес.

Информацията по чл. 7г от ЗЕУ се подава от административните органи чрез Информационната система за извършване на предварителен, текущ и последващ контрол по целесъобразност в областта на електронното управление и използването на информационните и комуникационните технологии (ИСБК). ИСБК и Регистърът на проектите (РП) представляват обща уеб-базирана информационна система.

ИСБК покрива процесите на подаване на информация с цел контрол на целесъобразността на разходите в областта на е-управлението и информационните и комуникационни технологии (ИКТ) от административните органи в Република България. Това са всички централни административни органи, първостепенни и второстепенни разпоредители с бюджет, както и всички общини в държавата.

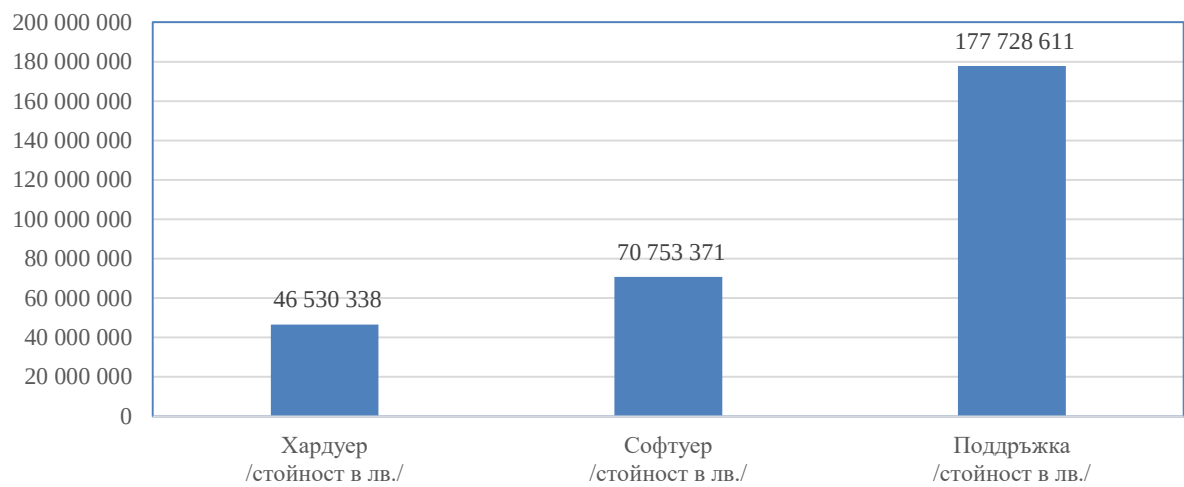
В изпълнение на задълженията в процеса на извършване на предварителен, текущ и последващ контрол по целесъобразност в областта на електронното управление и използването на информационните и комуникационните технологии, в рамките на бюджетния процес за 2024 г., извършените проверки по чл. 7г от ЗЕУ са 936.

По данни от ИСБК, на база постъпилите отчети за касовото изпълнение на утвърдения бюджет, през 2024 г. административните органи са изразходвали за е-управление и ИКТ 295 012 320 лв. (табл. 21). Специално за общините следва да се подчертае, че извадката не е представителна, защото само около 20% от общините са подали отчети в изпълнение на чл. 7г, ал. 2, т. 4 от ЗЕУ.

Административен орган	Отчет 2024 г.	Хардуер /стойност в лв./	Софтуер /стойност в лв./	Поддръжка /стойност в лв./
Общо разходи за 2024 г. за АО /ЦА/:	282 420 816	43 688 256	70 012 659	168 719 901
Общо разходи за 2024 г. за АО /ОА/:	12 591 504	2 842 082	740 712	9 008 710
Общо разходи за 2024 г. за всички АО:	295 012 320	46 530 338	70 753 371	177 728 611

Източник: Министерство на електронното управление, ИСБК
Таблица 21: Разходи за всички АО през 2024 г.

Разходи през 2024 г. за хардуер, софтуер и поддръжка

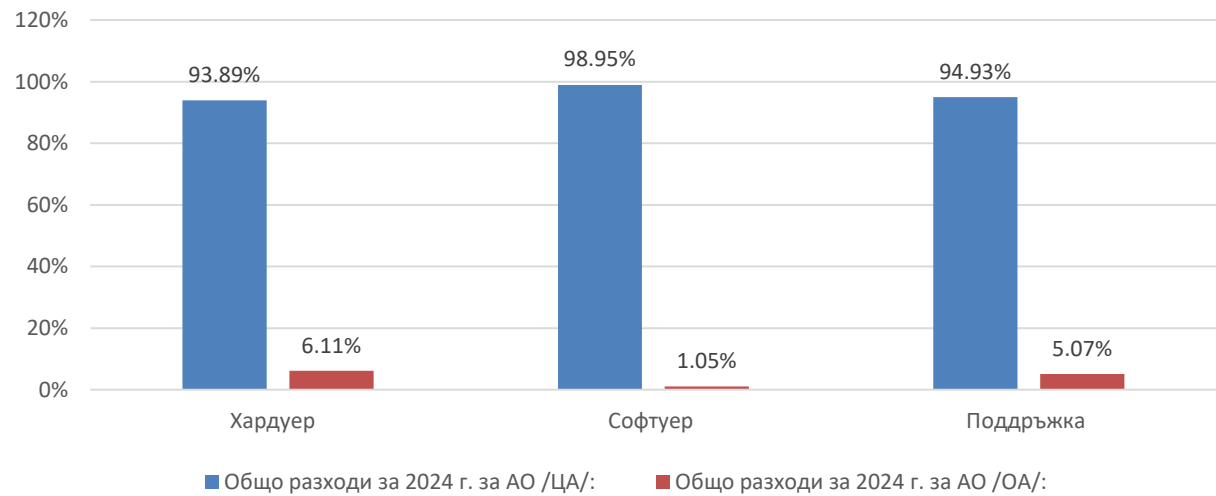

Източник: Министерство на електронното управление, ИСБК
Фигура 20: Разходи за всички АО през 2024 г. за хардуер, софтуер и поддръжка

Административен орган	Хардуер	Софтуер	Поддръжка
Общо разходи за 2024 г. за АО /ЦА/:	93,89%	98,95%	94,93%
Общо разходи за 2024 г. за АО /ОА/:	6,11%	1,05%	5,07%
Общо разходи за 2024 г. за всички АО:	100%	100%	100%

Източник: Министерство на електронното управление, ИСБК
Таблица 22: Разходи през 2024 г. за хардуер, софтуер и поддръжка - дял, в проценти

Разходи през 2024 г. за хардуер, софтуер и поддръжка - дял

Източник: Министерство на електронното управление, ИСБК
Фигура 21: Разходи през 2024 г. за хардуер, софтуер и поддръжка - дял, в проценти

Отново по данни от ИСБК, във връзка с подготовката и представянето на проектобюджетите на първостепенните разпоредители с бюджет от централната администрация за 2025 г. и актуализираните им бюджетни прогнози за 2026-2028 г., са съгласувани по целесъобразност целеви средства за е-управление и ИКТ за 2025 г., в размер на 690 974 729 лв. Изводът е, че административните органи не планират реалистично разходите си за ИКТ и електронно управление, които са в състояние да усвоят, тъй като за настоящата 2025 г. са заложили разходи, които са с 234% по-високи от отчетените като изразходени през предходната година (2024 г.).

Най-често срещаните пропуски от страна на административните органи при вписване на информация в ИСБК са следните:

- подаване на електронните форми (вписване) извън определените срокове в НОИИСРЕАУ;
- при подаване на проектобюджет/средносрочни прогнози се наблюдава разминаване в сумите, посочени в отговорите на въпросите и бюджета, заложен в табличната част;
- пропускане при въвеждане на информация в колона „Утвърден бюджет“ – подават се отчети с оставени празни колони за утвърден бюджет, което води до връщане за корекция;
- първостепенните разпоредители с бюджет (ПРБ) не винаги осъществяват контрол на подадената информация от второстепенните разпоредители с бюджет (ВРБ):
 - наблюдават се сгрешени CPV кодове, като ПРБ не проверяват попълнените от ВРБ кодове;
 - въвеждат се формални обосновки, които не дават достатъчна информация за необходимостта от извършване на разхода.

2. Контрол в процеса на утвърждаване на проектни предложения/дейности

Подаването на информация за произнасяне по реда на чл. 7в, ал. 2, т. 10 от ЗЕУ се осъществява задължително само чрез Регистъра на проектите.

През 2024 г. от експертите в МЕУ са извършени 364 проверки на проектни предложения и дейности. Подадените проектни предложения и дейности, по които са извършени тези проверки са на 47 административни органа. Съгласно чл. 7е, ал. 4 от ЗЕУ административните органи са длъжни да вписват в РИР данните за информационните ресурси в едномесечен срок от въвеждането, съответно от извеждането им от експлоатация. При съпоставка кои от информационните ресурси (част от утвърдени проекти) са били вписани в РИР, данните от РИР (Таблица 23) показват следното:

	хардуер	софтуер	мрежово оборудване	лицензи	информационни системи
вписани	12	3	1	7	5
невписани	34	19	10	17	37

Източник: Източник: Министерство на електронното управление, ИСБК
Таблица 23: Вписана информация в РИР от АО по вид ресурс

Източник: Източник: Министерство на електронното управление, ИСБК
Фигура 22: Вписана информация в РИР от АО по вид ресурс

Разликата в стойността на вписаните в РИР ресурси (спрямо същите в рамките на утвърдените проекти) е представена на табл.24:

	хардуер	софтуер	мрежово оборудване	лицензи	информационни системи
вписани	20 182 592,00 лв.	17 700 600,00 лв.	2 903 448,00 лв.	3 491 600,00 лв.	1 553 856,00 лв.
невписани	158 565 332,21 лв.	88 913 428,37 лв.	8 406 497,00 лв.	97 597 686,80 лв.	400 530 059,74 лв.

Източник: Източник: Министерство на електронното управление, ИСБК
Таблица 24: Вписана информация в РИР от АО по вид ресурс - стойности

Източник: Министерство на електронното управление, ИСБК
Фигура 23: Стойност на вписаните активи в РИР по видове ресурси

Изводът, който може да се направи е, че административните органи не вписват информация за информационните ресурси, които са придобили, съответно са извели от експлоатация, което води до нарушение на разпоредбата на чл. 7е от ЗЕУ.

С измененията на НОИИСРЕАУ от 20 септември 2024 г. са облекчени сроковете за подаване на проектни предложения и дейности:

1. преди публикуването на обществената поръчка в Регистъра на обществените поръчки, или
2. преди изпращането на заявка по действащо рамково споразумение.
3. в случаите, когато проектното предложение или дейността се финансира със средства от Европейския съюз и от други международни програми и договори, данните се вписват преди изпращането на проектното предложение (дейността) за оценка към финансиращата организация.

Установени са следните най-чести пропуски при изготвяне на проектни предложения:

- посоченият индикативен бюджет на проектното предложение не е предварително съгласуван като целесъобразен, в рамките на процедурата по чл. 7г, ал. 2 от ЗЕУ;
- не са посочени CPV кодове;
- не е приложена аргументация за избраната прогнозна стойност по нито един от възможните начини;
- електронната форма не е попълнена достатъчно изчерпателно;
- липса на точна информация за очаквани резултати и заложили индикатори;
- не е попълнено „Краткото описание на изискванията към информационната система“, въпреки че се предвижда изграждане/надграждане на информационна система или електронна административна услуга.

3. Контрол за спазване на задължителните изисквания при изготвяне на технически спецификации

Дейността по удостоверяване на съответствие на технически спецификации с изискванията на чл. 58а от ЗЕУ е разписана в Правила за извършване на проверки на проектни предложения и дейности, както и на технически спецификации за обществени поръчки по чл. 58а от закона за електронно управление.

В обхвата на проверките по чл. 58а по реда на чл. 58б от ЗЕУ не попадат технически задания с обект доставка на оборудване (хардуерно и мрежово, включително компютърна техника), както и софтуерни лицензи. Извън обхвата на задължителните проверки са и технически спецификации за провеждане на обществени поръчки с прогнозна стойност под стойността по прага по чл. 20, ал. 4, т. 2 от Закона за обществените поръчки.

Подаването на информация за произнасяне по реда на чл. 58б от ЗЕУ се осъществява чрез Регистъра на проектите, модул „Технически спецификации“. Общият брой на проверените за съответствие с изискванията на чл. 58а от ЗЕУ технически спецификации за 2024 г. е 77.

Най-често допусканите пропуски при изготвянето и изпращането на технически спецификации за удостоверяване на съответствието с изискванията на чл. 58а от ЗЕУ са:

- неправилно разпознаване/разграничаване на електронна услуга и електронна административна услуга;
- неправилно разграничаване/разбиране за етапите и дейностите по проекта;
- неправилно определяне на типа на информационната система;
- подаване на техническа спецификация преди да е утвърдено проектното предложение/дейността или едновременно им подаване.

4. Контрол по спазване на изискванията на ЗЕУ, във връзка с осъществяване на административнонаказателната дейност на МЕУ

В изпълнение на Годишния план за 2024 г. на МЕУ са извършени 27 планови проверки на административни органи за спазване на разпоредбата на чл. 7д, ал. 3 от ЗЕУ. По 7 от тях са установени нарушения, а 5 от установените нарушения са с погасена давност, поради това че са извършени с повече от 12 месеца преди установяването им и не е образувано административнонаказателно производство. Връчени са 9 АУАН. По останалите 15 проверки не са установени нарушения.

Установените нарушения са във връзка с ненавременното въвеждане на информация в Регистъра на проектите (чл. 7д, ал. 3 от ЗЕУ).

VII. СЪЩЕСТВУВАЩИ ОГРАНИЧЕНИЯ ПРИ ИЗТОЧНИЦИТЕ НА ИНФОРМАЦИЯ

1. Интегрирана информационна система на държавната администрация

Идентифицираните проблеми и пропуски в ИИСДА, които не са решени от 2022 г. до настоящия момент, силно ограничават целесъобразността на системата и интегритета на данните в нея:

- недостатъчно адекватно представяне на административните структури, като множество административни единици не регистрират всички необходими данни в съответствие с регулациите;
- липса на данни относно свързаните услуги, като кой изисква документите, издадени като резултат от услугата, кой ги използва и др.

Отчитайки значимостта на ИИСДА за процесите в администрацията, е неотложно да се предприемат подходящи мерки за преодоляване на тези проблеми.

2. Регистър на информационните ресурси (РИР)

Административните органи са длъжни да вписват информация за своите информационни ресурси в РИР в рамките на един месец след тяхното въвеждане в употреба или изваждане от експлоатация. Въпреки това, твърде често те не добавят данни за новите си ресурси навреме или да обновяват съществуващата информация адекватно. Това води до поддържане на неактуална информация за наличните ресурси, което представлява проблем при управлението и контрола на ИКТ средствата за електронното управление.

Основната роля на РИР е да функционира като инструмент за подпомагане на планирането на информационните ресурси в администрацията. Поради лошото качество на въведените данни и недостатъчните функционалности за тази цел, реализацията на тази функция е затруднена. Това се дължи на липсата на въведени механизми за проверка и стандартизирани критерии за въвеждане на информация, позволяващи попълването на задължителни полета с непроверени данни.

Регистърът работи като самостоятелна система и липсва интеграция с ИСБК , особено в аспекта на годишното планиране на ресурсите. Интеграция между РИР и ИСБК би могла значително да улесни и оптимизира процесите на планиране, бюджетиране и разходване на средства за обновление и поддръжка на информационните ресурси в администрациите.

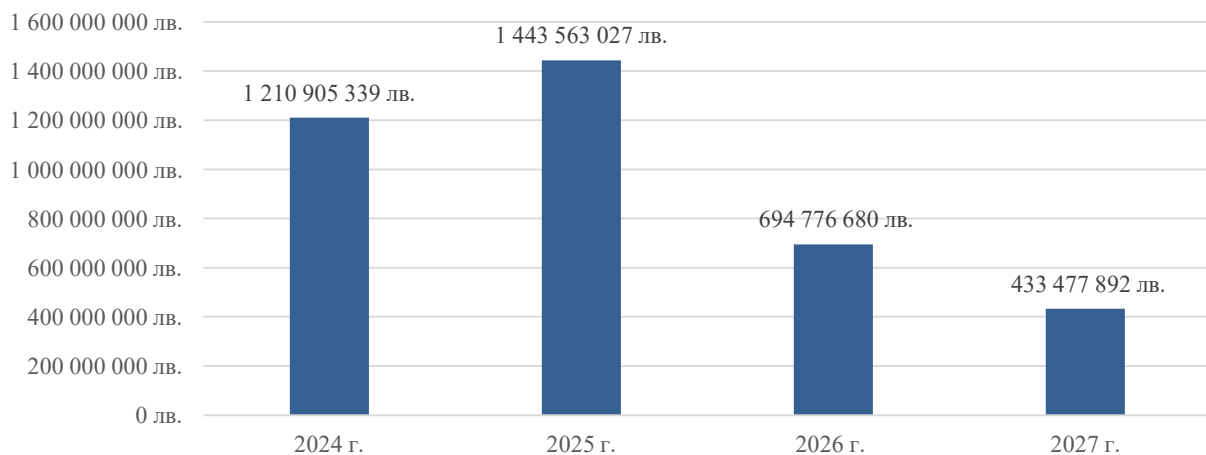
VIII. ГОДИШЕН ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ И ОБНОВЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИОННИТЕ РЕСУРСИ В АДМИНИСТРАЦИЯТА И ИНФОРМАЦИОННИТЕ РЕСУРСИ НА ЕДИННАТА ЕЛЕКТРОННА СЪОБЩИТЕЛНА МРЕЖА НА ДЪРЖАВНАТА АДМИНИСТРАЦИЯ И ЗА НУЖДИТЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СИГУРНОСТ

Административните органи нямат право да подават информация за планирани разходи за разработване или надграждане на информационни системи без преди това да са въвели нормативно определените планове за обновяване на ИКТ ресурси – хардуерен и мрежови информационен ресурс, софтуер (ИС) и лицензиран софтуерен продукт в Регистъра на информационните ресурси (чл. 55 от НОИИСРЕАУ).

В съответствие с нормативните изисквания на чл. 55 от НОИИСРЕАУ, към 31 декември 2024 г. по-голямата част от административните органи са въвели информация в раздел „Годишен план“, като са създадени записи по групи ИКТ ресурси, разпределяйки своите планирани разходи на такива за хардуерен и мрежови информационен ресурс и за закупуване или подновяване на софтуер. Някои административни органи са приели по-директен подход при оценката на нуждите си от допълнителни ИКТ активи или идентифицирането на тези, които подлежат на замяна, поради което са генерирали индивидуални планове за обновяване на съответните активи, предимно хардуерни. Средствата, необходими за обновяване на съответните ИКТ ресурси на административните органи, са разчетени в рамките на одобрените бюджети на заинтересованите първостепенни разпоредители с бюджет за съответната година.

Според въведените в РИР стойности, общата сума за необходимите за обновяване на ИКТ ресурси средства за текущия четиригодишен период, възлиза на 3 782 722 938 лева. Разпределението съответно за 2024 г., 2025 г., 2026 г. и 2027 г. е представено на фигура 24.

**Планирани средства
за обновяване на ИКТ ресурси**

Източник: Министерство на електронното управление, ИСБК
Фигура 24: Планирани средства за обновяване на ИКТ ресурси

В раздел „Годишен план“ в РИР за 2024 г. 451 административни органи са подали информация относно годишните си планове и планираните средства за обновяване на ИР, като са въвели 6 786 записа. Бройките Годишни планове за обновяване са разпределени по следния начин: 69,86% от тях са на централната, специализираната териториална и

областната администрация, а 30,14% – на общинските администрации. Планираните средства за обновяване са на стойност 1 210 905 339 лв., като по-голямата част от тях 97,53 % – в централната, специализираната териториална и областната администрация, а 2,47% – в общински администрации.

Демонстрираната по-горе явна асиметричност на разходите в общинските администрации (с минимални дялове на брой записи и планирани суми) се обуславя от значително по-малкия брой служители в общинската администрация за разлика от териториалните звена на някои централни администрации, като НАП, министерствата и техните второстепенни разпоредители с бюджет и др. Броят общински администрации представлява около 45% от общия брой административни органи, но в тях работят значително по-малък брой служители и те използват в пъти по-малко устройства и програмни продукти в работата си.

Въпреки наличната в РИР информация относно плановите за развитие на информационните ресурси, не съществува инструментариум за проследяване на реалните нужди на администрациите от ИКТ. Планираните обновления трябва да бъдат базирани на обосновки относно наличната в РИР информация за активите на всяко ведомство. От тази гледна точка и през 2025 г. ще бъде наблегнато на проверки за спазване на изискванията на чл. 7е от ЗЕУ, като основна предпоставка за прозрачността и ефективността на разходите за ИКТ и електронно управление. Като необходима стъпка се предвижда реализирането на механизъм, който да гарантира, че разходваните средства обезпечават реална необходимост, включително дефиниране на показатели за измерване на резултатите (КРІ) и прилагане на добри практики описани в процесите по управление на ИКТ активи. Данните от РИР и ИИСДА следва да подпомагат използването на бюджетни инструменти за наблюдение и автоматизиране на отчетността, свързана с ИКТ и ресурсите за електронно управление.

Използваният софтуер и хардуер в администрацията следва да покрива дейностите, които извършва всяко ведомство според своите компетенции. Въпреки това има обичайни дейности, които изискват еднакви ресурси. От тази гледна точка е необходимо да бъдат стандартизирани видовете и типовете софтуер и хардуер, които се използват в администрацията.

IX. ИЗВОДИ

Изводите се базират на анализ на състоянието на информационните ресурси в администрациите, регистрирани в ИИСДА и РИР, както и от справки, извлечени от хоризонталните системи на електронното управление.

Постигането на интегрирана технологична екосистема, подпомагаща цифровата трансформация на държавната администрация, предвид състоянието на информационните ресурси в държавната администрация на България, налагат актуализирането и допълването на Единната политика за информационните ресурси и на Архитектурата на електронното управление.

През 2024 г. се отчита голям спад в броя на закупените активи, вписани в РИР. Намаляването на потребностите от ново оборудване може да се дължи на надграждане или подмяна на остаряло оборудване, преминаване към централизирани решения за поддръжка, консолидиране на ресурсите в администрациите, прилагането на по-ефективни методи за управление на данните, както и преминаването към виртуализация и облачни решения. За да се преодолеят идентифицираните системни слабости върху отчетността от страна на МЕУ предстои да се планира извършването на нормативни и процедурни промени, чрез които да се предотвратят бъдещи разминавания и неточности.

Продължава тенденцията при работните станции, сървърите и мрежовото оборудване да се наблюдава голямо разнообразие от производители, което е предпоставка за създаване на рискове, свързани с увеличаване на разходите за поддръжка. С приемането на нова ЕПИР със съответните правила, за развитие и управление на ИР по отношение на вида и типа хардуер, който трябва да се използва за изпълнение на еднакви функции и дейности в различните администрации, този риск може да бъде преодолян.

През 2024 г. се наблюдава значително повишаване на тенденцията все повече администрации да използват в своите административни процеси и в комуникацията с гражданите, бизнеса и помежду си хоризонталните и централизираните системи на електронното управление.

Предоставената възможност за цялостното цифрово взаимодействие с администрациите чрез Системата за електронно връчване все повече се предпочита, за което говори нарасналият почти два пъти брой на потребители през 2024 г. Пример за това е значителният ръст в броя на изпратените съобщения чрез Системата за сигурно електронно връчване, както и в броя на предоставяните вътрешни електронни административни услуги.

Въведените подобрения и функционалности в Системата за електронни плащания, предоставят възможност на задължените лица да заплатят своите задължения чрез кредитна или дебитна карта през Централен виртуален ПОС терминал, без да се дължат такси. Това доведе до значителен ръст в потреблението ѝ, в следствие на което в пъти се увеличиха успешните трансакции през системата и стойността им достигна почти 40 млн. лв.

През 2024 г. продължават усилията за разширяване на система за автоматизиран достъп до данни от регистри RegiX. Към системата са свързани 104 основни регистра, администрирани от 32 централни администрации, първични администратори на данни и са реализирани 295 справки към регистрите, като само през 2024 г. са свързани 20 нови основни регистра и са реализирани 63 нови справки. Над 506 млн. са генерираните заявки към регистри и са извършени над 164 млн. справки до края на 2024 г. Отпадането на необходимостта от физическо посещение в администрациите и предоставяне на документи на хартиен носител води до икономии за обществото и намаляване на административната тежест.

За да се гарантира непрекъснатото и защитено функциониране на системите за електронно управление, административните органи е необходимо при разработването, поддръжката и развитието на информационните си системи да се ръководят от общоприети стандарти за разработка, управление и поддръжка. За постигането на интегрирана технологична екосистема интеграцията между системите на различните администрации и централизираните и хоризонталните системи за електронно управление е задължителна. За осъществяването на тези цели е необходимо и стратегическо планиране, както на дейностите, така и на бюджета, което да гарантира не само разработването, но и последващата поддръжка на тези системи. Необходимо е въвеждане на подход на отчитане на всички разходи, които съпътстват жизнения цикъл на всеки ИР.

Все още не е изградена Националната държавна схема за електронна идентификация, предвидена в ЗЕИ, което забавя развитието на е-управлението и в определена степен ограничава достъпа на гражданите и бизнеса до електронни административни услуги, в т.ч. и трансгранични такива.

В областта на човешките ресурси в ИКТ разработването на единна политика за човешките ресурси в държавната администрация би допринесло за успешната реализация на политиката за е-управление, за постигането на информационната сигурност и за изграждането на ефективна цифрова администрация. Без компетентни и мотивирани служители в областта на ИКТ няма как да се посрещнат предизвикателствата, свързани с цифровата трансформация на обществото ни и прилагането на съвременни технологични

решения в областта на управлението на данни и изкуствения интелект.

През 2024 г. продължава да се наблюдава увеличение в броя на потребителите на облачни услуги, предоставяни от ДХЧО. Увеличаването на потребителите в ДХЧО е ключов показател за напредъка на електронното управление в България.

Използването на Единната електронна съобщителна мрежа носи редица съществени ползи за държавните институции и за обществото като цяло. Чрез нея са осигурени комуникационни свързаности за достъп до няколко електронни платформи през 2024 г. Централизираното управление на мрежата позволява по-лесен контрол и прилагане на мерки за сигурност, включително защита от DDoS атаки.

Прилагането на необходимите мерки от административните органи в областта на мрежовата и информационна сигурност, остава предизвикателство. През 2024 г. се наблюдава положителна тенденция в администрациите да се назначават служители или да се обособяват специализирани звена, отговарящи за мрежовата и информационната сигурност, което показва ангажираност към въпросите на киберсигурността.

Министерството на електронното управление играе ключова роля в укрепването на мрежовата и информационната сигурност в публичния сектор, издавайки и разпространявайки методически указания, осъществявайки контрол и проверки за прилагане на изискванията на НМИМИС.

Необходими са допълнителни усилия сред административните органи за редовно провеждане на одити, подобряване на анализа на рисковете и засилване на мерките за защита. Важно е административните органи да инвестират в обучение на служителите, както и да се утвърдят политики за мрежова и информационна сигурност.

Необходимо е актуализиране на Архитектурата на електронното управление в Република България в частта мрежова и информационна сигурност/киберсигурност.

През 2024 г. е постигнато значително дисциплиниране на администрациите по отношение на вписването на проектни предложения и дейности в Регистъра на проектите и предоставянето им за утвърждаване по реда на чл. 7в, ал. 2, т. 10 от ЗЕУ. Нарасналият в пъти брой на представените за съгласуване данни в ИСБКи Регистъра на проектите, говори за постигнатите резултати от контролната дейност на МЕУ.

X. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въпреки реализираните инвестиции в областта на ИР, все още са актуални основните предизвикателства свързани с преодоляване на фрагментираността на информационните системи, осигуряването на оперативна съвместимост между различните платформи и унификация на данните и др. Премахването на хартиените документи изисква организационни, процедурни и на места законови промени. Необходимо е провеждането на координирани усилия за стандартизиране на данните, както и синхронизиране на процесите за предоставяне на електронни услуги за гражданите и бизнеса.

Усилията за повишаване на киберсигурността е ключов фактор за успешното осъществяване на цифровата трансформация в публичния сектор. С оглед на разширения обхват от сектори и засегнати субекти, предстои сериозна работа по адаптиране на мрежите и информационните системи към изискванията за постигане на високо ниво на МИС. Важно е да се въведат мерки за управление на риска, изисквания за докладване от страна на повече сектори, както и правила за сътрудничество, обмен на информация и надзор.

За гарантиране на киберсигурността в публичния сектор е необходимо изграждането и внедряването на централизирана система за киберсигурност, паралелно с осигуряването

на специализирани решения за ключови сектори. Това изисква непрекъснато развитие, регулярни обучения на служителите, както и достатъчно технически и финансови ресурси за прилагане на адекватни, ефективни и ефикасни мерки.

За осигуряване на дълготраен и устойчив модел на електронно управление е необходимо продължаване на стратегическите усилия за осигуряване на оперативна съвместимост и ефективна интеграция на информационните ресурси. Въпреки значителните подобрения в областите на електронното управление, както и на мрежовата и информационната сигурност, все още липсва цялостна и интегрирана технологична екосистема в рамките на държавната администрация.

СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ

Фигура 1: Разпределение на работните станции по година на придобиване	11
Фигура 2: Брой използвани сървъри	11
Фигура 3: Видовете ГИС услуги предоставяни в администрациите през 2024 г.	14
Фигура 4: Статистика за успешно автентикирани потребители със средства, поддържани от системата	22
Фигура 5: АИС клиенти и преминали трансакции в системата еПлащане.....	23
Фигура 6: Успешни трансакции в системата еПлащане – стойност в лв.	23
Източник: Министерство на електронното управление	24
Фигура 7: Брой заявявания на ЕАУ по години.....	24
Фигура 8: Брой регистрираните потребители в ССЕВ по години	25
Фигура 9: Справка за обменените съобщения по години	25
Фигура 10: Брой предоставени вътрешни електронни административни услуги за периода 2017 - 2024 г.	26
Фигура 11: Топ 5 администрации по брой заявили вътрешни електронно административни услуги – „Консуматор“ през 2024 г.....	26
Фигура 12: Топ 5 по брой направени справки към регистри на администрации през 2024 г.	27
Фигура 13: Внедрени информационни системи и брой работни места	28
Фигура 14: Регистри с обмен и интеграция на данни	32
Фигура 15: Брой услуги от ниво 3 или ниво 4 по години	37
Фигура 16: Получени сигнали и регистрирани инциденти	48
Фигура 17: Видове регистрирани инциденти	49
Фигура 18: Сравнителна таблица на видове регистрирани инциденти за периода 01.01.2022 г.- 31.12.2024 г.	49
Фигура 19: Брой служители в администрацията, ангажирани с ИР	51
Фигура 20: Разходи за всички АО през 2024 г. за хардуер, софтуер и поддръжка	53
Фигура 21: Разходи през 2024 г. за хардуер, софтуер и поддръжка - дял, в проценти	53
Фигура 22: Вписана информация в РИР от АО по вид ресурс	55
Фигура 23: Стойност на вписаните активи в РИР по видове ресурси	55
Фигура 24: Планирани средства за обновяване на ИКТ ресурси	58

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ

Таблица 1: Въведени активи в РИР през 2024 г.	12
Таблица 2: Разпределение на антивирусния софтуер.....	13
Таблица 3: Обобщена информация за лицензите	15
Таблица 4: Администрации с най- големи отклонения на данните от отчетите в ИИСДА и тези в СУЛДА	15
Таблица 5: Брой на администрациите, при които се наблюдава разминаване между броя на предоставените и отчетените лицензи, разпределени по нива (класове) на отклонение	16
Таблица 6: Брой на администрациите, при които се наблюдава разминаване между броя на предоставените и отчетените лицензи Microsoft Windows, разпределени по нива (класове) на отклонение	16
Таблица 7: Брой на администрациите, при които се наблюдава разминаване между броя на предоставените и отчетените лицензи за Microsoft Windows, разпределени по нива (класове) на отклонение	16
Таблица 8: Брой на администрациите, при които се наблюдава разминаване между броя на предоставените и отчетените лицензи за Microsoft Office, разпределени по нива (класове) на отклонение	17
Таблица 9: Администрации, при които се наблюдава най-голяма разлика между предоставените и отчетените лицензи за Microsoft Office.....	18
Таблица 10: Брой на администрациите, при които се наблюдава разминаване между броя на	

<i>предоставените и отчетените лицензи за Microsoft Office, разпределени по нива (класове) на отклонение</i>	<i>18</i>
<i>Таблица 11: Брой на администрациите, при които са отчетени повече лицензи за Microsoft Office, отколкото са предоставени.....</i>	<i>18</i>
<i>Таблица 12: Администрации, при които се наблюдава най-голяма разлика между вписаните в РИР и отчетените лицензи за Microsoft Office</i>	<i>19</i>
<i>Таблица 13: Администрации, които нямат внедрени информационни системи.....</i>	<i>27</i>
<i>Таблица 14: Регистри, свързани с предоставянето на ЕАУ за гражданите и бизнеса</i>	<i>31</i>
<i>Таблица 15: Регистри, които се поддържат в електронен вид.....</i>	<i>32</i>
<i>Таблица 16: Инсталирани основни систем в центровете за данни.....</i>	<i>33</i>
<i>Таблица 17: Списък на държавните организации, ползващи „Инфраструктура като услуга“ в ДХЧО към 2024 г.....</i>	<i>35</i>
<i>Таблица 18: Най-често предоставяните ЕАУ.....</i>	<i>38</i>
<i>Таблица 19: Най-често заявяваните ЕАУ по Единния модел.....</i>	<i>39</i>
<i>Таблица 20: Оценка на съответствието за МИС с изискванията по НМИМИС</i>	<i>46</i>
<i>Таблица 21: Разходи за всички АО през 2024 г.....</i>	<i>52</i>
<i>Таблица 22: Разходи през 2024 г. за хардуер, софтуер и поддръжка - дял, в проценти.....</i>	<i>53</i>
<i>Таблица 23: Вписана информация в РИР от АО по вид ресурс</i>	<i>54</i>
<i>Таблица 24: Вписана информация в РИР от АО по вид ресурс - стойности.....</i>	<i>55</i>